Sudan Krizi

Savaşın tarihsel nedenleri
İnsan hakları ve sivil koruma

Security Studies and Rule of Law Association

SRL Swiss

Araştırma ve değerlendirme raporu

15 Ekim 2026 | Esaslı revizyon 2.0

Bu rapor, Sudan'daki savaşın nedenlerini ve gelişimini açıklamak, belgelenmiş ihlalleri değerlendirmek ve sivillerin korunması için uygulanabilir öneriler sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Cenevre · İsviçre
www.srlswiss.com | info@srlswiss.com

Yönetici özeti

Sudan'da 15 Nisan 2023'te başlayan savaş, devletin silahlı ve ekonomik gücünü paylaşan Sudan Silahlı Kuvvetleri (SAF) ile Hızlı Destek Kuvvetleri (RSF) arasındaki ortaklığın çökmesinden doğdu. Arka planda merkezde yoğunlaşan iktidar, bölgesel dışlanma, Darfur'daki milisleşme ve askerî kurumların sivil denetim dışındaki gelirleri bulunmaktadır. 2019'da başlayan geçiş, yönetimde sivillere yer açarken zor kullanma ve mali kaynaklar üzerindeki askerî kontrolü yeterince değiştiremedi. 2021 darbesi sivil denetimi zayıflattı; 2022–2023 güvenlik reformu görüşmeleri ise rakip komuta yapılarını bağlayacak güvenceleri üretemedi. [1–6,52]

Savaşın seyri bölgelere göre farklılaştı. Başkentteki kent savaşı ile Darfur'daki etnik hedef alma birbirini tamamlayan ancak ayrı incelenmesi gereken süreçlerdir. 2025'te SAF'nin merkezde ilerlemesi, ardından RSF'nin El Faşir'i ele geçirmesi, 2026'da Kordofan'daki ulaşım ve ikmal hatları üzerindeki mücadeleyi öne çıkardı. Sivil güvenliği, bir yerleşimin el değiştirmesinden sonra da infaz, gözaltı, patlayıcı kalıntısı ve temel hizmet kaybı tehdit etmektedir. [16,18,39–41]

İnsani göstergeler yıkımın farklı boyutlarını ölçmektedir. OCHA'nın 2026 planlamasında 33,7 milyon insan yardıma ihtiyaç duymaktadır. IPC'nin Şubat–Mayıs 2026 ulusal analizinde 19,467 milyon kişi yüksek düzeyde akut gıda güvensizliği içindedir. UNHCR'nin 5 Ekim 2026 panosu, Sudan'dan komşu ülkelere ve Uganda'ya ulaşan mülteci, sığınmacı ve geri dönenleri yaklaşık 4,6 milyon olarak göstermektedir. Bu grupların tanımları ve veri dönemleri raporda ayrı tutulmuştur. [11,38,56]

RSF ve müttefiklerinin Darfur'daki etnik saldırıları, kuşatmaları ve cinsel şiddeti; SAF'ye atfedilen hava saldırıları ile SAF ve müttefiklerine atfedilen misilleme infazları, kendi kanıtlarıyla değerlendirilmiştir. Her iki tarafın gözaltı ve yardım erişimi uygulamaları da incelemeye dahildir. Kaynaklarda daha ağır veya daha kapsamlı belgelenen davranışlara buna uygun ağırlık verilmiştir. [14–22,40,41]

El Faşir ve Kadugli'nin önceki kıtlık tespitleri, 2026 analizindeki veri eksikliği nedeniyle görünmez kılınmamalıdır. Önceki kent düzeyi sonuçlarla yeni coğrafi kapsam doğrudan karşılaştırılamamaktadır. Ekim 2026 uyarısı ise Darfur ve Kordofan'da kötüleşen koşulların acil müdahale gerektirdiğini göstermektedir. [11,12]

SRL Swiss'in temel sonucu, sivil korumanın üç bağlantılı alanda ilerletilmesi gerektiğidir: saldırı ve yardım engellerinin azaltılması; silah, altın ve finansman akışlarının denetlenmesi; Sudanlı sivillerin karar yetkisi ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesi. Rapor, bu alanları somut muhataplar, uygulama araçları ve takip ölçütleriyle ilişkilendirir. Araştırma kamuya açık kaynaklara dayanır; saha görüşmesi veya bağımsız adli soruşturma yapılmamıştır.

Executive summary

The war that began in Sudan on 15 April 2023 emerged from the breakdown of a partnership between the Sudanese Armed Forces (SAF) and the Rapid Support Forces (RSF). Regional exclusion, the use of militias, competing command structures and military control over revenue constrained the transition launched in 2019. The 2021 coup further weakened civilian oversight. Subsequent negotiations failed to establish credible arrangements for security-sector reform. [1–6,52]

The conflict has developed unevenly across the country. Urban warfare in Khartoum, ethnically targeted violence in Darfur and the struggle over supply routes in Kordofan require distinct explanations. Changes in territorial control have exposed civilians to reprisals as well as continued displacement and loss of services. [16,18,39–41]

OCHA estimates that 33.7 million people need humanitarian assistance in 2026. IPC classified 19.467 million people in high levels of acute food insecurity in its February–May 2026 nationwide analysis. UNHCR's 5 October 2026 regional dashboard records approximately 4.6 million refugees, asylum seekers and returnees arriving from Sudan. These indicators have different dates and definitions and must not be added together. [11,38,56]

The report examines evidence concerning RSF and allied forces' ethnically targeted attacks, siege practices and sexual violence; SAF airstrikes; and reprisals attributed to SAF and allied fighters. It also addresses detention abuses and impediments to humanitarian assistance. Responsibility is assessed by incident and evidentiary strength, without imposing artificial equivalence between the parties. [14–22,40,41]

Earlier famine findings for El Fasher and Kadugli remain essential to understanding the crisis. Changes in data availability and geographical coverage limit direct comparison with the 2026 assessment. An absence of a new town-level classification cannot establish recovery. [11,12]

SRL Swiss recommends immediate civilian protection and sustained humanitarian access, stronger scrutiny of military supplies and conflict-linked financial networks, secure evidence preservation, and meaningful Sudanese civilian participation. The implementation framework identifies responsible institutions, practical instruments, obstacles and review indicators. This is a desk-based research report, with an information cut-off of 15 October 2026. It does not claim original field interviews or judicial findings.

İçindekiler

Yönetici özeti....2
Executive summary....3
Okuma rehberi ve temel kavramlar....5
I Giriş....6
1 Amaç ve temel soru....6
2 Kapsam ve yöntem....6
II Gelişme....7
3 Tarihsel zemin....7
4 Kim kimdir ve çatışma nerelerde yoğunlaşmaktadır....9
5 Savaş neden başladı ve neden sürüyor....12
6 Çatışmanın gelişimi....15
7 Belgelenen ihlal örüntüleri....17
8 İnsani yıkım ve rakamların doğru okunması....19
9 Literatürün karşılaştırmalı değerlendirmesi....25
10 Hukuki çerçeve ve hesap verebilirlik....27
11 Uluslararası müdahalenin araçları ve sınırları....29
III Sonuç....32
12 Temel değerlendirme....32
13 Uygulama öncelikleri....32
Ek A Veri notları ve yeniden üretim tablosu....35
Ek B Kaynak seçimi ve denetim kaydı....36
Ek C Esaslı revizyonun kapsamı....37
Kaynakça....38

Okuma rehberi ve temel kavramlar

Rapor üç ana bölümden oluşur. Giriş, araştırma sorusunu ve yöntemi açıklar. Gelişme, tarihsel zemin ve aktörlerden savaşın seyrine, ihlallere, insani etkilere, literatür ve hukuka ilerler. Sonuç, bulguları uygulama önerilerine bağlar. İngilizce yönetici özeti uluslararası okuyucuya yöneliktir. Ekler, verilerin kapsamını ve revizyonun kaynak denetimini gösterir.

Temel kavramlar

Kısaltma veya kavram	Açıklama
SAF	Sudan Armed Forces; Sudan'ın düzenli ordusu, Sudan Silahlı Kuvvetleri.
RSF	Rapid Support Forces; Türkçede Hızlı Destek Kuvvetleri olarak anılan paramiliter yapı.
Darfur	Sudan'ın batısındaki bölge; tek bir kent veya ayrı bir ülke değildir.
Kordofan	Darfur ile ülkenin merkezini bağlayan bölge; Kuzey, Güney ve Batı Kordofan eyaletlerini kapsar.
Ülke içinde yerinden edilmiş kişi	Evinden kaçmış, fakat uluslararası sınırı geçmemiş kişi.
IPC	Gıda güvensizliğinin şiddetini sınıflandıran uluslararası teknik çerçeve.
OHCHR ve FFM	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi ve Sudan için bağımsız uluslararası araştırma misyonu. Birbirinden ayrı raporlama mekanizmalarıdır.
UCM ve UAD	Uluslararası Ceza Mahkemesi kişilerin ceza sorumluluğunu; Uluslararası Adalet Divanı devletler arasındaki uyuşmazlıkları inceler.

I Giriş

1 Amaç ve temel soru

Sudan'daki yıkımı anlayabilmek için önce savaşın nerede ve nasıl ortaya çıktığını açıklamak gerekir. Sudan, Kuzeydoğu Afrika'da, Nil havzası ve Kızıldeniz kıyısında bulunan bir ülkedir. Güney Sudan, 2011'de bağımsızlığını kazanmış ayrı bir devlettir. Bu raporun konusu Güney Sudan'daki iç savaş değil, Sudan'da Nisan 2023'te başlayan ve daha eski çatışmaların izlerini taşıyan savaştır. [1]

Rapor şu soruya yanıt aramaktadır: Demokratik yönetime geçiş beklentisi bulunan bir ülke nasıl birbirine rakip silahlı yapıların savaş alanına dönüştü ve bu süreç neden sivillerin kitlesel biçimde korunmasız kalmasına yol açtı? Bu soru; tarihsel dışlanma, güvenlik kurumlarının yapısı, siyasal kararlar ve uluslararası ilişkiler birlikte ele alınarak incelenmektedir.

SRL Swiss, değerlendirmeyi mağdurların etnik kökeni, siyasi görüşü, cinsiyeti veya yaşadığı bölgeye göre değiştirmez. Tarafsızlık, belgelenmiş fiilleri belirsizleştirmek ya da bütün tarafların aynı sayıda ve aynı türde suç işlediğini varsaymak değildir. Her iddiaya aynı doğrulama ölçütünü uygulamak, somut sorumluluğu ayırmak ve belirsizliği açıkça göstermek gerekir.

2 Kapsam ve yöntem

Bilgi kesim tarihi 15 Ekim 2026'dır. Tarihsel arka plan 1956'dan itibaren özetlenmiş; temel inceleme dönemi 2019'daki geçiş sürecinden Ekim 2026'ya uzatılmıştır. Rapor, kamuya açık belgelerin masa başı incelemesine dayanır. SRL Swiss adına Sudan'da saha araştırması veya mağdur görüşmesi yapıldığı iddia edilmemektedir.

Kaynaklar dört grupta değerlendirilmiştir: BM araştırmaları ve insani durum raporları; mahkeme belgeleri ve uluslararası hukuk metinleri; akademik ve politika araştırmaları; yöntemini açıklayan bağımsız insan hakları ve sağlık kuruluşlarının incelemeleri. Haber kaynakları, mümkün olduğu yerde birincil belgeye ulaşmak için kullanılmış; raporun temel kanıt zinciri kuruluşların kendi yayınları üzerinden kurulmuştur.

Bu çalışma, bütün yayınları kapsadığını ileri süren sistematik bir derleme değildir. Amaçlı ve eleştirel bir literatür taramasıdır. Seçim ölçütleri konuya doğrudan katkı, yöntem açıklığı, tarih ve coğrafya belirginliği, birincil veriye yakınlık ve karşılaştırılabilirliktir. Bir kuruluşun güncel rapor yayımlaması, içindeki her sayının o gün ölçüldüğü anlamına gelmez.

Birbirinden ayrılan üç ifade düzeyi kullanılmıştır: kaynağın doğrudan belgelediği olgu, araştırmacıların yorumu ve SRL Swiss'in değerlendirmesi. Soruşturma bulgusu, suç isnadı ve kesin mahkeme kararı aynı hukuki ağırlıkta sunulmamıştır. Hiçbir etnik topluluğa toplu sorumluluk yüklenmemiştir.

II Gelişme

3 Tarihsel zemin

3.1 Merkez ile dışlanan bölgeler arasındaki ilişki

Sudan 1956'da bağımsızlığını kazandı. Bunu izleyen dönemde uzun askerî yönetimler ile kısa sivil yönetim dönemleri birbirini takip etti. Güneydeki savaşlar, Darfur'daki isyanlar ve başka bölgelerdeki çatışmalar aynı nedene indirgenemez; ancak siyasal temsil, kamu kaynaklarının dağılımı ve güvenliğin kim tarafından sağlanacağı gibi ortak sorunlar taşırlar. [1,2]

"Merkez–çevre" ayrımı, merkezde yaşayan herkesin ayrıcalıklı veya çevrede yaşayan herkesin aynı siyasi hedefe sahip olduğu anlamına gelmez. Burada kastedilen, devletin karar ve kaynak dağıtma gücünün dar bir çevrede yoğunlaşmasıdır. Yerel şikâyetler barışçıl ve etkili kanallarla çözülemediğinde, silahlı örgütler temsil iddiasıyla güç kazanabilir. Devletin buna başka silahlı gruplar oluşturarak karşılık vermesi ise uyuşmazlığı kalıcılaştırır. Bu, tarihsel araştırmalardan çıkarılan bir açıklama çerçevesidir; şiddeti kaçınılmaz saymaz. [2,5]

Bağımsızlık tarihi, bu eşitsizliklerin başlangıcı olarak okunmamalıdır. Assal'ın tarihsel çerçevesi, sömürge yönetiminden devralınan idari ayrımların ve bağımsızlık sonrasındaki merkezî iktidar ilişkilerinin birlikte değerlendirilmesini gerektirir. Kamu hizmetleri, temsil ve güvenlik alanlarındaki farklılaşma, zaman içinde devletin kimlere ait olduğu sorusunu keskinleştirmiştir. [2]

Bu raporda "merkez" kavramı bir etnik topluluğun tamamını değil, karar ve kaynaklara erişimi denetleyen siyasi ve askerî çevreleri anlatır. Bölgesel eşitsizliklerin savaşa dönüşmesi, bu koşullar içinde alınan siyasi kararlarla ve şiddeti örgütleyen kurumlarla açıklanmalıdır.

3.2 Darfur ve milisleşme

2003'te Darfur'da silahlı isyanın yoğunlaşması üzerine Ömer el Beşir yönetimi, düzenli kuvvetlerin yanında yerel milisleri kullandı. Cancavid olarak anılan milis ağları, sivillere yönelik ağır saldırılarla ilişkilendirildi. Bu mirasın içinden gelişen RSF, 2013'te ayrı bir güvenlik gücü olarak örgütlendi. Yapı zaman içinde yalnızca kırsal karşı isyan gücü olmaktan çıkarak siyasal ve ekonomik ağırlık kazandı. [1,3]

Darfur'daki şiddeti "Araplar ile Afrikalıların doğal çatışması" şeklinde anlatmak yanıltıcıdır. Kimlikler, siyasi seferberlik ve dışlama içinde anlam kazanır. İnsan hakları raporlarında kullanılan "Arap" ve "Arap olmayan" ifadeleri, belirli saldırılardaki hedef seçimini açıklamaya yarar; bütün bir nüfusu fail veya destekçi olarak tanımlamaz. El Geneina araştırması, özellikle Masalit sivillerin kimlikleri nedeniyle hedef alındığını ortaya koymaktadır. [14]

3.3 İki silahlı gücün büyümesi

Beşir yönetiminin rakip güvenlik yapıları oluşturması, tek bir kurumun kendisini devirmesini zorlaştıran bir iktidar tekniğiydi. Ancak aynı politika, emir-komuta ve ekonomik kaynaklar bakımından birbirine rakip güç merkezleri yarattı. Verhoeven'in araştırması, ordu içindeki kurumsal kaygıları ve güvenlik kurumları arasındaki rekabeti kişisel anlaşmazlıkların ötesinde inceler. [3]

2011'de Güney Sudan'ın ayrılması Sudan'ın petrol gelirleri bakımından ağır bir kayıp yarattı. Altın, ticaret ve silahlı kurumlara bağlı şirketler daha fazla önem kazandı. Gallopin'in savaş öncesi araştırması, sivil hükümetin mali zayıflığı ile generallerin ekonomik gücü arasındaki dengesizliği gösterir. Böylece siyasi yetkinin sivillere verilmesi, para ve zor kullanma gücünün de sivillerin denetimine geçtiği anlamına gelmedi. [1,4]

3.4 Geçişin kurumsal düzeni ve kırılma noktaları

3 Haziran 2019'da Hartum'daki oturma eyleminin şiddetle dağıtılması, Beşir'in devrilmesinin güvenlik aygıtını kendiliğinden dönüştürmediğini gösterdi. Sonraki kitlesel gösteriler askerî yönetime karşı baskıyı sürdürdü. Ağustos 2019 düzenlemesi bu mücadele içinde müzakere edildi. [5; 51]

2019 Anayasa Bildirgesi, Egemenlik Konseyi, sivil başbakanın yönettiği kabine ve bir geçiş yasama konseyi öngörüyordu. On bir üyeli Egemenlik Konseyinde beş askerî, beş sivil ve ortak mutabakatla seçilecek bir sivil üye yer alacaktı. İlk dönemde başkanlık askerlerdeydi; savunma ve içişleri bakanlarının belirlenmesinde de askerî ağırlık korundu. Öngörülen yasama konseyinin kurulamaması denetimi daha da zayıflattı. [52, s. 10–15]

3 Ekim 2020 Cuba Barış Anlaşması, silahlı hareketlerin bir bölümünü yönetime dahil etti. Bununla birlikte silahlı temsil ile toplumsal temsil arasındaki mesafe kapanmadı. Davies'in incelemesi, anlaşmanın anayasal güç paylaşımını değiştirdiğini ve silahlı aktörlerin yönetimdeki konumunu güçlendirdiğini gösterir. Barışa katılımın genişlemesi ile demokratik denetimin güçlenmesi farklı sonuçlar doğurabilir. [52, s. 17–20]

25 Ekim 2021 darbesi, bu kırılgan düzenin sivil kanadını devre dışı bıraktı. Kurtz'un değerlendirmesinde SAF'nin eski rejimin İslamcı çevreleriyle ilişkisi ve RSF'nin farklı siyasi ortaklar arayışı, darbe ortaklığının içindeki rekabeti büyüttü. Bu siyasi ağlar birbirinin aynı değildir; her bir silahlı birimin eylemi ayrıca araştırılmalıdır. [5]

Tablo 1 Savaşa uzanan tarihsel dönüm noktaları

Tarih	Gelişme	Bugünkü krizle bağlantısı
1956	Sudan bağımsız oldu.	Temsil, bölgesel eşitsizlik ve devletin örgütlenmesi sorunları çözülmeden kaldı.
1989	Beşir askerî darbeyle iktidara geldi.	Askerî ve siyasi iktidar uzun süre birbirine bağlandı.
2003	Darfur çatışması ağırlaştı.	Milis kullanımı ve sivillerin kimlik temelinde hedef alınması derinleşti.
2005 ve 2011	Kapsamlı Barış Anlaşması; ardından Güney Sudan'ın bağımsızlığı.	Ayrı devlet kuruldu; Sudan'ın gelir ve güç dengeleri değişti.
2013	RSF örgütlendi.	Düzenli ordunun yanında güçlü ve ayrı bir silahlı merkez gelişti.
2018–Nisan 2019	Protestolar ve Beşir'in devrilmesi.	Sivil yönetim talebi güçlendi; güvenlik aygıtı yerinde kaldı.
3 Haziran 2019	Hartum oturma eyleminin şiddetle dağıtılması.	Protestocuların güvenliği ve hesap verebilirlik geçişin temel sorunu oldu.
Ağustos 2019	Anayasa Bildirgesi ve Hamdok hükümeti.	Sivil–asker ortaklığı kuruldu; zor kullanma ve mali denetim sorunları sürdü.
3 Ekim 2020	Cuba Barış Anlaşması.	Bazı silahlı hareketler yönetime katıldı; temsil ve güç paylaşımı yeniden şekillendi.
25 Ekim 2021	Askerî müdahale sivil geçişi kesintiye uğrattı.	SAF ve RSF ortak hareket etti; ardından aralarındaki rekabet ağırlaştı.
Aralık 2022	Yeni siyasi çerçeve anlaşması.	Sivil yönetime dönüş tartışıldı; güvenlik sektörü reformu çözülemedi.
15 Nisan 2023	SAF ile RSF arasında açık savaş başladı.	Güvenlik kurumları arasındaki kriz ülke çapında silahlı çatışmaya dönüştü.

Kaynak: Tarihsel sentez [1–6]. Tablo, bütün darbeleri ve barış girişimlerini kapsayan eksiksiz bir kronoloji değildir.

4 Kim kimdir ve çatışma nerelerde yoğunlaşmaktadır

SAF, Abdülfettah el Burhan'ın; RSF ise Muhammed Hamdan Dagalo'nun, yaygın adıyla Hemedti'nin liderliğinde savaşın iki ana gücünü oluşturmaktadır. Bunların etrafındaki ittifaklar tek tip değildir. Yerel silahlı grupların, eski isyancı hareketlerin ve siyasi çevrelerin tutumları zaman içinde değişebilir. Savaş, yalnızca iki merkezden kusursuz biçimde yönetilen bir yapı gibi okunmamalıdır. [5,8]

Tablo 2 Aktörleri ayırmak

Aktör	Konumu	İncelemede dikkat edilmesi gereken husus
SAF	Düzenli ordu; devlet kurumlarıyla tarihsel ve ekonomik bağları güçlü.	Devlet ordusu olmak, sivil hedeflere saldırıyı veya müttefiklerin ihlallerini hukuka uygun kılmaz.
RSF	Ayrı komuta ve finansman ağları geliştirmiş paramiliter güç.	Siyasi söylemi ile sahada belgelenen davranışları ayrı değerlendirilmelidir.
Müttefik silahlı gruplar	Farklı bölgelerde SAF veya RSF yanında savaşan yapılar.	Fiili gerçekleştiren birim, emir zinciri ve ittifakın olay tarihindeki durumu belirlenmelidir.
Sivil siyasi aktörler	Partiler, meslek örgütleri, direniş komiteleri, kadın ve gençlik ağları.	Tek bir siyasi çizgileri yoktur; silahlı taraflarla özdeşleştirilmemelidir.
Yerel yardım ağları	Acil Müdahale Odaları ve diğer gönüllü dayanışma yapıları.	Yardım faaliyeti, karşı tarafla işbirliği suçlamasına dönüştürülmemelidir.
Dış aktörler	Devletler, şirketler, aracılar ve sınır aşan ağlar.	Diplomatik ilişki, ticaret, özel şirket faaliyeti ve devlete atfedilebilir askerî destek farklı olgulardır.

Kaynak ve değerlendirme: [3–8,18,19,29]. Aktörlerin konumları olay tarihindeki ilişkileriyle değerlendirilmelidir.

Harita 1 Sudan ve başlıca inceleme alanları

Kaynak: Natural Earth sınır verisi üzerinde SRL Swiss gösterimi [59]. Noktalar yaklaşık kent merkezlerini gösterir; Darfur ve Kordofan etiketleri bölgesel konum içindir. Sınırların gösterimi hukuki statü veya askerî kontrol hakkında görüş bildirmez.

Tablo 3 Yer adlarını anlamak

Yer	Konumu ve önemi	Raporda neden yer alıyor
Hartum ve çevresi	Başkent bölgesi ve büyük kentsel merkez.	Savaşın başlangıcı, şehir çatışmaları, yıkım ve geri dönüşler.
El Cezire ve Vad Medeni	Başkentin güneydoğusundaki tarım ve yerleşim alanları.	Yerinden edilme, üretim kaybı ve değişen kontrolün sivillere etkisi.
Darfur	Ülkenin batısındaki geniş bölge.	Etnik hedef alma, kuşatma, kıtlık ve büyük kaçış hareketleri.
El Geneina	Batı Darfur'da, Çad sınırına yakın kent.	2023'te Masalit sivillere yönelik saldırılar.
El Faşir ve Zamzam	Kuzey Darfur'da kent ve yakınındaki yerinden edilme kampı.	Kuşatma, temel hizmetlerin kaybı ve 2025 saldırıları.

Yer	Konumu ve önemi	Raporda neden yer alıyor
Kordofan ve El Ubeyd	Batı ile merkez arasındaki bölge ve önemli ulaşım merkezi.	2026'da çatışma, insansız hava aracı saldırıları ve erişim sorunu.
Port Sudan	Kızıldeniz kıyısındaki liman kenti.	Savaş sırasında idari ve lojistik merkez işlevi.

Kaynak: [1,14–16,19,20]. Yerleşimlerin coğrafi ve işlevsel konumları özetlenmiştir.

5 Savaş neden başladı ve neden sürüyor

5.1 Sivil geçişin silahlı güçleri denetleyememesi

2019'daki halk hareketi Beşir'in iktidarının sonunu getirdi; ancak geçiş düzeni sivil ve askerî unsurlar arasında güç paylaşımına dayandı. Ordunun ve RSF'nin ayrı kaynakları ile komuta yapıları korundu. Ekim 2021'de iki askerî liderliğin birlikte hareket ederek sivil yönetimi devre dışı bırakması, demokratik denetimi daha da zayıflattı. [2,5]

Kurtz, savaşa giden süreci iki başarısızlık üzerinden açıklar: demokratik geçişin kurumsallaşamaması ve darbe sonrasında istikrarlı bir askerî yönetimin de kurulamaması. Bu yaklaşım, sivil aktörler arasındaki ayrışmayı hesaba katar; fakat savaş kararının sorumluluğunu silahlı taraflardan alıp sivillere yüklemez. [5]

5.2 Güvenlik reformunun iktidar mücadelesine dönüşmesi

RSF'nin orduya nasıl, hangi takvimle ve kimin komutası altında katılacağı, 2022–2023 müzakerelerinin kilit anlaşmazlıklarından biriydi. Görünüşte teknik olan bu soru, silahları ve gelecekteki devleti kimin yöneteceği anlamına geliyordu. Güvenceler zayıf olduğunda, bir tarafın yeniden yapılanması diğer tarafça yaklaşan tasfiye olarak algılanabilir. [2,6]

Savaşın ilk ateşini kimin açtığına ilişkin taraf anlatıları, çatışmanın bütün nedenlerini açıklamaz. Askerî hazırlık, karşılıklı güvensizlik ve hızla kazanılacak bir zafer beklentisi birlikte değerlendirilmelidir. Perthes'in geçiş sürecine ilişkin çalışması, uluslararası arabuluculuğun silahlı aktörlerin savaşa yönelme iradesini tek başına durduramadığını göstermektedir. [6]

5.3 Ekonomik kaynakların bağımsız silahlı güç üretmesi

Silahlı aktörler merkezi bütçeye bağımlı olmadıklarında, sivil hükümetin onları denetlemesi zorlaşır. Şirketler, altın ticareti ve dış bağlantılar üzerinden sağlanan kaynaklar, savaşçı istihdamını ve askerî tedariki mümkün kılar. Savaş öncesi mali yapı üzerine Gallopin'in araştırması ile Soliman ve Baldo'nun altın ticareti incelemesi bu mekanizmayı farklı dönemlerde açıklamaktadır. [4,7]

Buradan çıkan sonuç, "savaşın tek nedeni altındır" değildir. Altın ve ticaret ağları, siyasal rekabetin uzun süreli savaşa dönüşmesini kolaylaştıran gelir kaynaklarıdır. Kaynağın varlığı kadar, gelirin hangi kurumun denetiminde olduğu ve kimin yararına kullanıldığı

önemlidir. Sıradan madenciler ile silahlı finansman ağlarını aynı kategoride görmek de doğru olmaz.

5.4 Cezasızlık ve kimlik üzerinden seferberlik

Önceki saldırıların yeterince soruşturulmaması, sivillere şiddetin düşük maliyetli bir kontrol yöntemi olduğu beklentisini güçlendirebilir. Kimlik temelli suçlama, bir mahallenin veya köyün tamamını "düşman destekçisi" olarak damgalayabilir. El Geneina'daki Masalit sivillere yönelik saldırılar ile El Faşir bulguları, böyle bir hedef seçiminin sonuçlarını göstermektedir. [14,16,17]

5.5 Dış destek ve savaş ekonomisinin bölgesel yapısı

Dış destek, silah teslimi yanında finansmana, ulaşıma, yedek parçaya, eğitime ve diplomatik korumaya erişimi de kapsar. Bu kanalların her biri savaşın sürmesini kolaylaştırabilir. Ancak üretim ülkesinin tespiti, teslimatı gerçekleştiren aktörü veya belirli bir saldırıdaki sorumluluğu tek başına belirlemez. İnceleme; malzeme, aracı, alıcı, tarih ve kullanım bağlantısını izlemelidir. [19,26,27]

Soliman ve Baldo, altın ticaretinde BAE'nin merkezî rolünü ve SAF denetimindeki alanlardan Mısır'a yönelen ticareti birlikte ele alır. Aynı ekonomik merkez farklı tarafların işlemlerine hizmet verebildiğinden, basit bir "bir ülke–bir taraf" şeması yeterli açıklama sağlamaz. Finansal denetim hem ihracat kayıtlarına hem de aracı ve gerçek faydalanıcı ilişkilerine yönelmelidir. [7, s. 2–3, 26–40]

Global Witness'ın 2019 araştırması, RSF ile bağlantılı şirket ve banka belgeleri üzerinden bütçe dışı mali gücü inceler; ilgili şirketin mülkiyet ilişkilerine yönelik cevabını da kaydeder. Yemen'deki askerî konuşlanmalardan elde edilen gelirleri tarihsel bağlamda ele alır. Savaş öncesi bulgular güncel şirket sahipliği veya 2026'daki her transfer için kanıt sayılmadan, mali özerkliğin nasıl oluştuğunu açıklamakta kullanılmalıdır. [51]

Tablo 4 Dış bağlantılar ve kanıtın niteliği

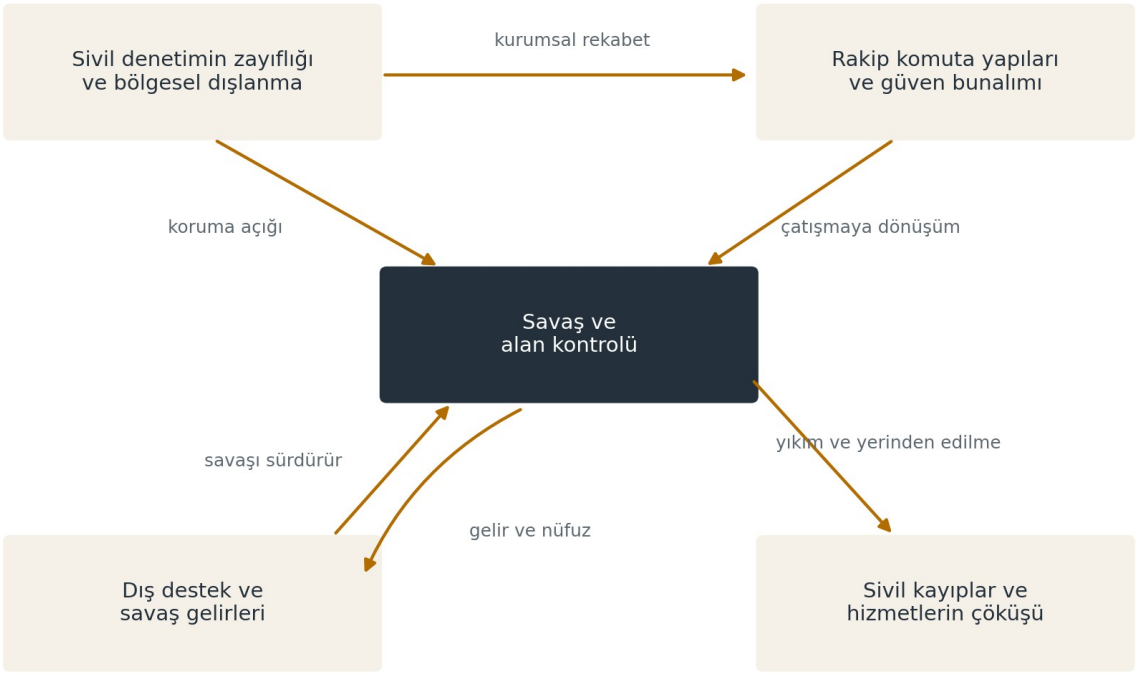
Aktör veya hat	Kaynakta yer alan bağlantı	Kanıt düzeyi ve inceleme sınırı
BAE bağlantılı kişi ve kuruluşlar	RSF yararına personel, lojistik ve askerî destek ağları.	BM araştırma bulgusu; BAE desteği reddediyor. Devlete atıf ayrıca incelenmeli. [19, par. 121–128]
Çad güzergâhları	RSF lehine sınır geçişi ve lojistik ağlarında ülke topraklarının kullanılması.	BM bulgusu; Çad tarafsızlık ve denetim tedbirlerini bildiriyor, destek iddialarını reddediyor. [19, par. 115–117]
Mısır	SAF ile siyasi ve ekonomik bağlar; altın ticaretindeki yönelim.	Politika araştırması; tekil sevkiyat veya saldırı için adli tespit içermez. [7]
İran	SAF'ye insansız hava aracı ve başka silah tedarikine ilişkin araştırma anlatımı.	Kurtz'un kaynaklandırılmış 2024 analizi; 2026 transferlerinin tamamını kapsamaz. [5, dış destek tartışması ve not 104]

Aktör veya hat	Kaynakta yer alan bağlantı	Kanıt düzeyi ve inceleme sınırı
Türkiye bağlantılı tedarik	Türk yapımı insansız hava araçlarının SAF kapasitesindeki yeri; Mısır üzerinden teslimat anlatımı.	Aynı politika araştırmasına dayanır; üretici, aracı ve devlet sorumluluğu ayrı sorulardır. [5, not 104]
Rusya bağlantılı ağlar	Altın ve bölgesel güvenlik ilişkileri.	Ekonomik ağ incelemesi; dönem ve ilgili yapının kimliği korunmalıdır. [7, bölgesel ağlar bölümü]
Kolombiyalı eski askerlerin işe alınması	RSF yararına yabancı personel ağları.	BM incelemesi ve Kolombiya'nın soruşturma/önleme cevabı; devlet desteğiyle eşitlenmez. [19, par. 118–120]

Kaynak: [5,7,19,51]. Tablo diplomatik temas, özel ticaret ve askerî desteği ayrı kategorilerde tutar. Kaynakta açıklanmayan bir devlet cevabı veya kesinleşmiş sorumluluk sonucu bu rapor tarafından üretilmemiştir.

SRL Swiss'in değerlendirmesine göre diplomasi, destek kanallarını göz ardı ettiğinde çatışan tarafların maliyet hesabını değiştirmekte zorlanır. Bununla birlikte sivillerin geçimini sağlayan altın üretimiyle silahlı finansman arasında ayrım yapılması gerekir. Hedefli inceleme; işlemin yararlanıcısını, çıkış bölgesini, taşıyıcıyı ve ödeme kanalını birlikte değerlendirmelidir.

Şekil 1 Krizi üreten ve sürdüren bağlantılar

Kaynak: [2–8,19,51,52] temelinde SRL Swiss'in açıklayıcı sentezi. Ok etiketleri önerilen mekanizmaları belirtir; ilişkilerin göreli etkisi nicel olarak ölçülmemiştir.

6 Çatışmanın gelişimi

6.1 Başkentten ülke çapına yayılan savaş

Nisan 2023'te Hartum'da başlayan büyük çatışmalar, savaşın devletin siyasal ve idari merkezine taşındığını gösterdi. ACLED'in ilk haftalara ilişkin olay analizi, siyasal şiddetin başkentte yoğunlaşmasındaki belirgin artışı kaydetmiştir. Başkentteki hizmet ve ulaşım ağlarının bozulması, sadece cepheye yakın insanları değil, ülkenin başka bölgelerini de etkiledi. [13]

Darfur'da savaş, daha eski kimlik temelli şiddet ve yerinden edilme örüntülerini yeniden ağırlaştırdı. Merkezde ve El Cezire'de ise yeni kaçışlar, ekonomik faaliyetleri ve sivillerin güvenli kabul ettiği alanları daralttı. Bir bölgenin el değiştirmesi, orada yaşayan insanların otomatik olarak güvenliğe kavuştuğunu göstermedi; misilleme ve işbirlikçilik suçlamaları yeni riskler doğurdu. [18]

Tablo 5 Nisan 2023 ile Ekim 2026 arasındaki başlıca aşamalar

Dönem	Başlıca gelişme	Siviller açısından anlamı
Nisan–Haziran 2023	Hartum'daki savaş ve El Geneina'da ağır saldırılar.	Şehir yaşamının bozulması; kimlik temelinde hedef alma ve kaçış. [13,14]
2023 sonu–2024	Çatışmanın yayılması; Darfur ve Kordofan'da ağırlaşan koruma sorunları.	Yerinden edilmenin uzaması ve yardım erişiminin daralması. [8,18]
2024	El Faşir kuşatması; Zamzam'da kıtlık tespiti.	Kuşatma ile gıda ve sağlık krizinin birleşmesi. [28,32]
Ocak–Mart 2025	Ordunun merkezde ve Hartum'da ilerlemesi.	Geri dönüş beklentisi yanında misilleme ve temel hizmet eksikliği. [18]
Nisan 2025	RSF'nin Zamzam kampına saldırısı.	Daha önce yerinden edilmiş insanların yeniden kaçması. [15]
Temmuz 2025	RSF ve müttefiklerinin paralel yönetim ilanı.	Siyasi ve idari bölünmenin derinleşmesi. [18]
Ekim 2025	RSF'nin El Faşir'i ele geçirmesi.	BM'nin belgelediği kitlesel öldürmeler ve kaçış güzergâhlarında şiddet. [16]
2026 başı–Eylül	Kordofan'daki kuşatma, ikmal ve yerinden edilme dinamikleri.	Kentlere erişim ve tarımsal üretimin kesintiye uğraması. [11,39]
Temmuz 2026	WHO'nun yeni kolera salgını uyarısı.	Güvenli su ve tedaviye erişimin aciliyeti. [57]

Dönem	Başlıca gelişme	Siviller açısından anlamı
8 Ekim 2026	BMGK'nin yaptırım rejimini yeniden uzatması.	Denetimin sürmesi; mevcut rejimin uygulanması sorunu. [55]
12 Ekim 2026	IPC'nin yeni uyarısı.	Darfur ve Kordofan'da kuraklık ve savaşın birleştiği daha ağır açlık riski. [12]

6.2 Bir bölgedeki iyileşme neden ülke çapında iyileşme değildir

Bir kente geri dönüş artarken başka bir bölgede yeni yerinden edilme yaşanabilir. Ülke toplamları bu eşzamanlı hareketleri gizleyebilir. UNICEF'in 2026 yıl ortası değerlendirmesi, Hartum ve El Cezire'ye dönüşler yanında çatışma bölgelerindeki yeni kaçışları da kaydetmektedir. Dolayısıyla geri dönen insanların sayısı; güvenli konut, temiz su, gelir veya mayın ve patlayıcı kalıntılarından arındırılmış çevreye erişim göstergesi olarak kullanılamaz. [20]

Bu rapor askerî kontrolün günlük değişimini kesin bir sınır haritasına dönüştürmez. Bunun yerine, doğrulanmış olayların yerini ve tarihini belirtir. Sivil koruma bakımından belirleyici soru yalnızca bir kenti kimin tuttuğu değil; oradaki insanların hangi tehlikelere maruz kaldığı ve hangi hizmetlere erişebildiğidir.

6.3 Kordofan ve siyasi parçalanma

El Faşir sonrasında Kordofan, batıdaki alanlarla ülkenin merkezi arasındaki mücadelede daha büyük önem kazandı. Kadugli ve Dilling'e ulaşım yolları ile El Ubeyd'in ticari ve insani ikmal bağlantıları, kentlerin içindeki çatışma kadar belirleyicidir. IPC, 2026 başındaki geçici erişim rahatlamalarının ardından hareket kısıtları ve güzergâh güvensizliğinin yeniden ağırlaştığını kaydeder. [11, s. 8, 15]

IOM DTM'nin resmî özetine göre 25 Ekim 2025–1 Eylül 2026 arasında Kordofan'dan yerinden edilen yaklaşık 308.179 kişi, Sudan'ın 15 eyaletindeki 1.327 yerde kaydedildi. Bu veri belirli bir bölgeden ve dönemden kaynaklanan hareketi gösterir; ülkenin yerinden edilmiş toplamına ek bir nüfus olarak toplanmamalıdır. [39]

2025'te RSF ve müttefiklerinin paralel yönetim ilanı, çatışmanın gelecekteki siyasi düzen üzerindeki etkisini de görünür kıldı. Eylül 2025 uluslararası ortak açıklaması paralel yönetim yapılarını reddederek Sudan'ın birliği ve Sudanlıların yönettiği sivil geçişi destekledi. Bir açıklamanın varlığı, sahada tek bir yönetim ve hukuk düzeni kurulduğunu göstermemektedir. [18,58]

2026'da ülkenin bir bölümüne dönüş ile başka bir bölümünden kaçış aynı anda sürmektedir. Bu nedenle savaşın seyrini tek bir "ilerleme" veya "gerileme" çizgisiyle anlatmak yetersizdir. Güvenlik değerlendirmesinde her bölge için saldırı, erişim, geçim ve yerinden edilme birlikte izlenmelidir.

7 Belgelenen ihlal örüntüleri

7.1 Etnik hedef alma ve kitlesel şiddet

Human Rights Watch'ın El Geneina araştırması, 2023'te RSF ve müttefiklerinin Masalit nüfusa yönelik saldırılarını etnik temizlik kampanyası, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar çerçevesinde değerlendirmiştir. "Etnik temizlik" ifadesi burada insanların belirli bir bölgeden zorla uzaklaştırılmasını anlatır; tek başına bütün hukuki suç unsurlarının yerine geçen bir etiket değildir. [14]

El Faşir'e ilişkin OHCHR araştırması, Ekim 2025 saldırısının ilk üç gününde 6.000'den fazla öldürme vakası belgelediğini bildirmiştir. Sayı, bu saldırının belirtilen dönemiyle sınırlıdır. Araştırma, 140'tan fazla mağdur ve tanıkla yapılan görüşmelere dayanır. Kayıplar, kaçırmalar ve gözaltı yerleri konusundaki bulgular, saldırı sonrasındaki koruma ihtiyacının da sürdüğünü gösterir. [16]

El Geneina incelemesinin gücü, farklı türden kanıtları birleştirmesidir. HRW, 220'den fazla kişiyle görüşmelerini görüntüler ve diğer kayıtlarla birlikte değerlendirmiştir. Bulgular, sivillerin kimliği nedeniyle hedef seçilmesi ile ev ve mahallelerden zorla uzaklaştırılması arasında bağlantı kurar. Görüşmelere erişimin güvenlik ve kaçış güzergâhlarına bağlı olması, örneklemin sınırıdır. [14, yöntem ve temel bulgular]

Zamzam'ın Nisan 2025'te saldırıya uğraması, önceden yerinden edilmiş insanların barınma ve tedaviye erişimini yeniden bozdu. MSF'nin bulguları, saldırıların tıbbi sonuçlarını ve kampın hizmet kaybını birlikte gösterir. Buradaki kanıt, sağlık hizmetine ulaşabilenlerin kayıtlarıyla ve kuruluşun erişimiyle sınırlıdır; bu nedenle klinik kayıtlardan bütün saldırının kesin ölüm toplamı çıkarılmamıştır. [15]

7.2 Hava saldırıları ve müttefik kuvvetlerin sorumluluğu

HRW, Şubat 2025'te Nyala'ya yönelik SAF hava saldırılarını tanık anlatımları, görüntüler ve mühimmat incelemesiyle değerlendirmiştir. Askerî bir hedefin kent içinde bulunması, çevresindeki bütün sivil alanları hedef hâline getirmez. Ayrım gözetme, orantılılık ve uygulanabilir önlemleri alma yükümlülükleri devam eder. [21]

Aynı kuruluş, 10 Ocak 2025'te Tayba köyüne SAF yanında savaşan Sudan Kalkanı Güçleri tarafından yapılan saldırıda en az 26 sivilin öldürüldüğünü bildirmiştir. Bu olay, yalnızca ana orduların resmî birliklerine bakmanın yeterli olmadığını gösterir. Bir müttefik grubun fiili ile ana komutanlığın sorumluluğu, ayrı fakat bağlantılı araştırma sorularıdır. [22]

Nyala örneğinde HRW, 3 Şubat 2025 saldırılarını 11 mağdur ve tanıkla, üç sağlık çalışanıyla görüşmeler; uydu görüntüleri, fotoğraflar, videolar ve mühimmat kalıntıları üzerinden incelemiştir. Konut ve ticaret alanlarına düşen mühimmatın niteliği, hedef seçimi ve uygulanabilir tedbirlerin araştırılmasını gerektirir. Böylece "hava saldırısı oldu" bilgisinden hukuken anlamlı bir olay incelemesine geçilir. [21, araştırma yöntemi]

7.3 Misilleme infazları ve kimlik üzerinden suçlama

OHCHR, SAF'nin 25 Ocak 2025'te kontrolü yeniden aldığı Hartum Kuzey çevresinde, SAF bağlantılı savaşçı ve milislere atfedilen yedi olayda en az 18 kişinin öldürüldüğünü doğruladığını açıkladı. Mağdurların bir bölümünün Darfur ve Kordofan kökenli olması, "işbirlikçi" suçlamalarının etnik ayrımla birleşmesi riskini gösterir. [41]

Ocak–Haziran 2025 incelemesinin resmî özetinde, çatışmaların yürütülmesi dışında en az 990 sivilin hukuka aykırı öldürülmesi kaydedildi. OHCHR, SAF'nin alan kazanmasının ardından misilleme infazlarının artışını ve RSF'nin 27 Nisan'da Omdurman'ın El Salha bölgesindeki infazlarını da ele aldı. Bu örnekler, aynı sorunun farklı taraflara atfedilen fiiller üzerinden araştırılması gerektiğini gösterir. [40]

SRL Swiss'in değerlendirmesi, karşı tarafla ilişki iddiasının kişiyi yargısız cezalandırmaya açık hale getiremeyeceğidir. Savaşçı olduğu düşünülen bir kişinin teslim olması, yaralanması veya gözaltına alınması da koruma yükümlülüklerini doğurur. Sorumluluk değerlendirmesi kimlik veya yaşanılan mahalleye değil, bireysel davranışa ve delile dayanmalıdır.

Tablo 6 Olay bazında kanıt ve sorumluluk

Olay	Kaynağın atfettiği aktör	Kanıt ve değerlendirme sınırı
El Geneina 2023	RSF ve müttefikleri	HRW'nin tanık, görüntü ve diğer kanıtları birleştiren araştırması; ulusal toplam değil. [14]
Zamzam Nisan 2025	RSF ve müttefikleri	MSF'nin klinik verileri, gözlemleri ve görüşmeleri; sağlık hizmetine ulaşamayanları tam temsil etmez. [15]
El Faşir Ekim 2025	RSF ve müttefik milisler	OHCHR'nin belirli saldırı dönemine ilişkin araştırması; toplam gerçek kayıp daha yüksek olabilir. [16]
Nyala Şubat 2025	SAF	HRW'nin belirli hava saldırılarına ilişkin incelemesi; her hava saldırısı hakkında genelleme değildir. [21]
Tayba, El Cezire Ocak 2025	SAF müttefiki Sudan Kalkanı Güçleri	HRW'nin sivilleri hedef alma bulgusu; emir ve denetim ilişkisi ayrıca araştırılmalıdır. [22]

7.4 Cinsel şiddet ve gözaltı ihlalleri

Cinsel şiddet, yalnızca bireysel saldırı olarak değil, korkutma ve toplulukları dağıtma aracı olarak da incelenmelidir. Damgalanma, misilleme korkusu ve sağlık hizmetinin yokluğu bildirimleri azaltır. UNFPA'nın Eylül 2026 bilgi notunda toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski altındaki nüfusun büyüklüğü vurgulanmaktadır. Ancak "risk altındaki kişi", "hizmet ihtiyacı olan kişi" ve "doğrulanmış mağdur" aynı istatistik değildir. [23]

OHCHR'nin El Faşir incelemesi gözaltı, fidye amacıyla kaçırma ve cinsel şiddet örüntülerini birlikte ele alır. Bu tür dosyalarda bir kişinin aidiyetine ilişkin varsayım, tutuklama veya cezalandırma için yeterli değildir. İnsani yardım gönüllüleri ve sağlık çalışanları için güvenli şikâyet, kayıp arama ve bağımsız izleme kanalları gereklidir. [16,24]

7.5 Yardım engelleri ve yerel gönüllülerin korunması

Yardımın kesilmesi farklı mekanizmalarla gerçekleşmektedir: kuşatma ve ateş altında tutma, konvoy saldırıları, tesislerin yağmalanması, personelin gözaltına alınması ve idari izinlerin gecikmesi. HRW'nin 2025 değerlendirmesi, tarafların yardımı engellemesini ve yerel gönüllülere saldırıları birlikte kaydeder. Raporda aktarılan vize darboğazı da fiziksel saldırıların yanında idari kararların etkisini gösterir. [18, insani yardım bölümü]

Bu nedenle erişim değerlendirmesi, tek bir sınır kapısının açık olup olmadığının ötesine geçmelidir. Malzemenin ülkeye girmesi, ihtiyaç sahibine ulaştığını kanıtlamaz. İzin tarihi, bekleme süresi, iç geçiş noktaları, teslimatın tamamlanması ve hizmetin devamı ayrı izlenmelidir. Yardım gönüllülerinin kimliğini veya güzergâhlarını ifşa eden bir izleme yöntemi ise ek tehlike yaratır.

7.6 Kimyasal silah kullanımına ilişkin ABD tespiti

ABD'nin 27 Haziran 2025 tarihli resmî bildirimi, 24 Nisan'da Sudan hükümetinin kimyasal silah kullandığı yönünde bir tespit yapıldığını ve buna bağlı yaptırım tedbirlerini kaydeder. Bu, belirli bir devletin kendi hukukuna göre aldığı resmî karardır. Erişilen bildirim, her saldırının yeri, mühimmatı ve fail zincirini ortaya koyan bağımsız bir adli dosya sunmadığından, bu rapor olay ayrıntılarını genişleterek aktarmamaktadır. [47]

Bu tespit, incelenmesi gereken ciddi bir hesap verebilirlik başlığıdır. Kullanılan madde, teslim ve kullanım zinciri, tıbbi bulgular ve doğrulanabilir numuneler ilgili uzman mekanizmaların incelemesini gerektirir. Kaynağın hukuki niteliğini doğru adlandırmak, iddianın ağırlığını azaltmadan kanıt sınırını korur.

8 İnsani yıkım ve rakamların doğru okunması

8.1 Yardım ihtiyacı ile kayıp sayısı farklı ölçümlerdir

2026 insani planlamasında 33,7 milyon kişi yardım ihtiyacı içinde değerlendirilmektedir; bunun 17,3 milyonu çocuktur. Gösterge, hizmet ve koruma ihtiyacını ölçer. Sağlık, beslenme, su, barınma ve korunma ihtiyaçları bir kişide aynı anda bulunabilir. Dolayısıyla farklı sektörlerin ihtiyaç nüfusları toplanarak "toplam mağdur" sayısı üretilemez. [9,20]

Tablo 7 İnsani göstergeler ve kapsamları

Gösterge	Değer ve dönem	Kapsam ve kaynak
İnsani yardım ihtiyacı	33,7 milyon; 2026 planlaması	OCHA ihtiyaç tahmini; farklı sektörlerdeki ihtiyaçlar toplanmaz. [56]
Yardıma ihtiyaç duyan çocuklar	17,3 milyon; 2026	UNICEF planlama göstergesi. [20]
Yüksek akut gıda güvensizliği	19.467.000; Şubat–Mayıs 2026	IPC 3, 4 ve 5 toplamı; ulusal analiz. [11, s. 1]
Ülke içindeki yerinden edilmiş nüfus	8,58 milyon; Ekim 2026 uyarısında aktarılan veri	IPC'nin IOM verisine dayanan stok göstergesi; 2023 öncesi yerinden edilmelerle ilgili kapsamı, yeni yerinden edilme göstergesinden farklıdır. [12]
Yeni ülke içi yerinden edilmeler	Yaklaşık 6,4 milyon; 5 Ekim 2026 panosu	UNHCR panosunun Nisan 2023 sonrası kategorisi. [38]
Sınır aşan mülteci, sığınmacı ve geri dönenler	Yaklaşık 4,6 milyon; 5 Ekim 2026	Yaklaşık 3,7 milyon mülteci/sığınmacı ve 942,1 bin kendi ülkesine dönen mülteci; yuvarlanmış değerler. [38]
Sağlık yardımı ihtiyacı	Yaklaşık 21 milyon; 2026	Sağlık hizmeti ihtiyacı; hasta veya ölüm sayımı değildir. [9,23]
Gebe kadınlar	Yaklaşık 805 bin; Eylül 2026 bilgi notu	Planlama tahmini; doğum ve acil bakım ihtiyacını gösterir. [23]

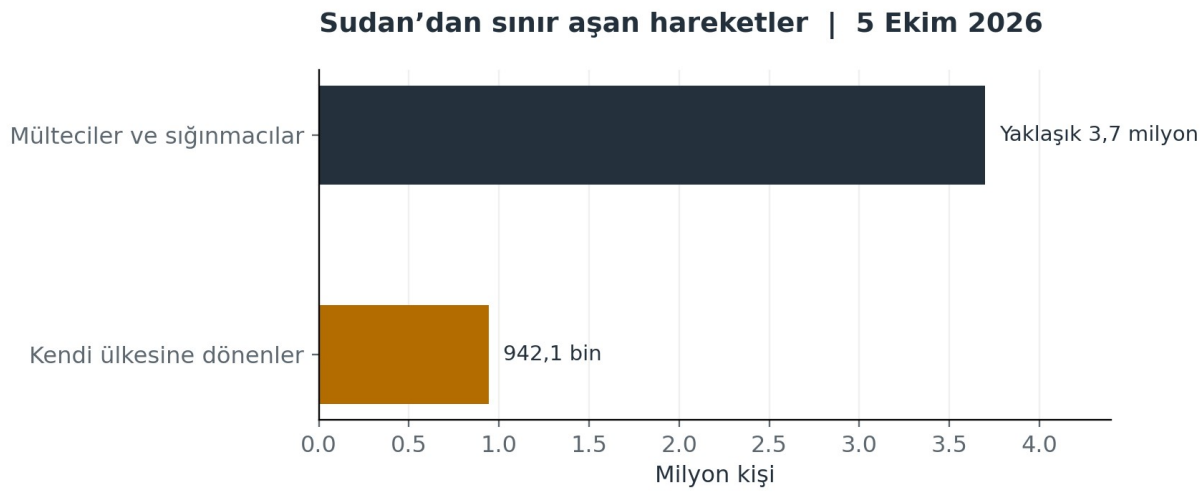
Kaynak: Her satırın dönemi ve kapsamı ayrı gösterilmiştir. 8,58 milyon ile 6,4 milyon arasındaki fark, tek başına nüfusun geri döndüğünü veya veri hatası bulunduğunu göstermez. Tanım, referans tarih ve yöntem birlikte kontrol edilmelidir.

8.2 Sınır aşan yerinden edilme ve koruma

UNHCR'nin 5 Ekim 2026 panosunda Mısır, Çad, Güney Sudan, Libya, Uganda, Etiyopya ve Orta Afrika Cumhuriyeti yer alır. Güney Sudan'a hareket edenlerin önemli bölümü kendi ülkesine dönen mültecilerdir; bu kişileri Sudanlı mültecilerle aynı hukuki kategoride sunmak yanıltır. Panelin yaklaşık 4,6 milyonluk bölgesel toplamı bu farklı grupları içerir. [38]

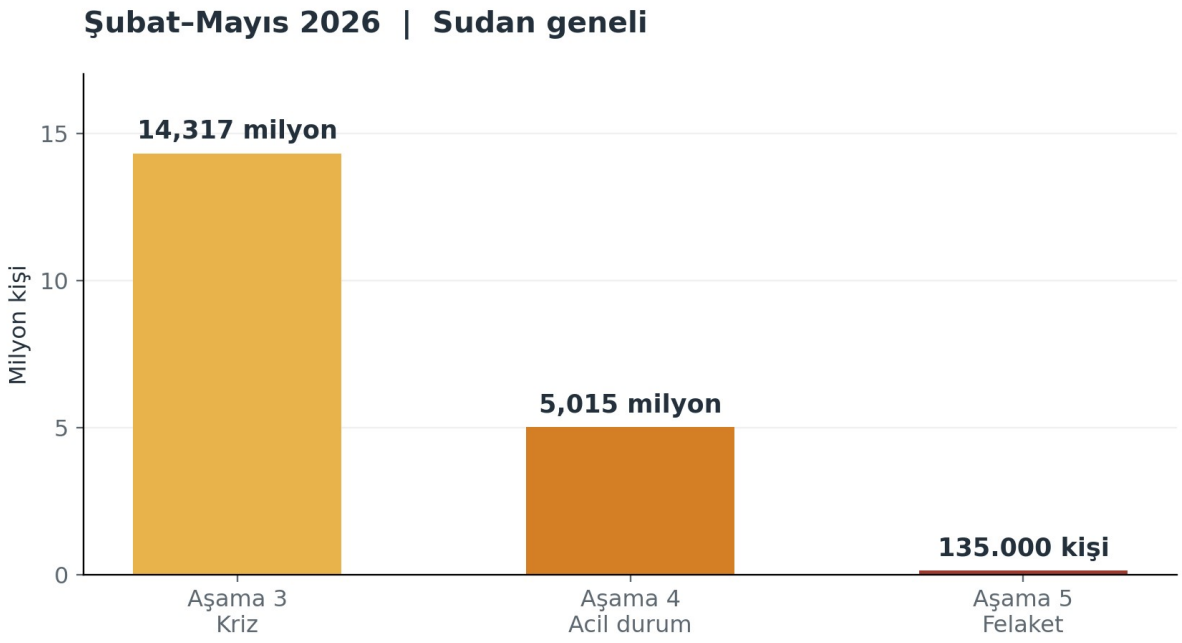
Sınırı geçmek güvenli konut, belge, eğitim veya sağlık hizmetine erişimi kendiliğinden sağlamaz. Aile birleşimi, kayıt, sınırdan uzak güvenli yerleşim, çocukların korunması ve cinsel şiddet sonrası hizmetler birlikte planlanmalıdır. Geri dönüş değerlendirmesinde de gönüllülük ve güvenliğin yanı sıra geçim, mülkiyet, su ve sağlık erişimi izlenmelidir.

Grafik 1 Sudan'dan sınır aşan hareketlerin kategorileri

Kaynak: UNHCR 5 Ekim 2026 bölgesel panosu [38]. Değerler yuvarlanmıştır; 3,7 milyon ile 942,1 binin toplamının 4,6 milyondan farklı görünmesi yuvarlama hassasiyetinden kaynaklanır. Grafik ülke içi yerinden edilmiş nüfusu içermez.

Grafik 2 Akut gıda güvensizliğinin dağılımı

Kaynak: IPC özel raporu, 3 Haziran 2026, s. 1; değerlendirme dönemi Şubat–Mayıs 2026. Grafik ulusal analizde IPC 3, 4 ve 5'te bulunan nüfusları gösterir. Toplam 19.467.000 kişi, kaynakta yaklaşık 19,5 milyon olarak yuvarlanmıştır. [11]

8.3 Açlık neden yalnızca kuraklıkla açıklanamaz

Çiftçinin tarlasına gidememesi, pazara ulaşımın kesilmesi, stokların yağmalanması ve satın alma gücünün düşmesi gıdaya erişimi birbirinden farklı yollarla azaltır. Gıda bir bölgede bulunsa bile insanlar ona güvenli biçimde ulaşamayabilir veya satın

alamayabilir. WFP, FAO ve UNICEF'in ortak değerlendirmesi; çatışma, yerinden edilme ve yardım erişimi sınırlamalarını temel etkenler arasında saymaktadır. [10]

IPC'nin 12 Ekim 2026 uyarısı, Darfur ve Kordofan'da bu kırılganlığın kuraklıkla birleştiğini göstermektedir. Belge, ulusal insani müdahale planında yüzde 57 finansman açığı ve 8,58 milyon ülke içinde yerinden edilmiş kişi bildirir. Uyarı, önceki sınıflandırmayı yeni risk işaretleriyle tamamlar. [12]

El Faşir ve Kadugli kentleri, Kasım 2025'te yayımlanan önceki analizde kıtlık olarak sınıflandırılmıştı. Haziran 2026 özel raporu, mevcut verilerin bu kez kent düzeyinde ayrıştırmaya izin vermediğini açıklamaktadır. Bu durum, yeni bir kent düzeyi hüküm kurmayı ve önceki sonuçla doğrudan karşılaştırmayı sınırlar. Önceden kıtlıktan etkilenen nüfusun bir bölümü başka alanlara kaçmıştır; değerlendirme biriminin değişmesi de sonuçları etkiler. [11, s. 3]

Dolayısıyla iki bilgi birlikte korunmalıdır: önceki kıtlık tespiti ve yeni analizdeki belirsizlik. Ekim uyarısı, özellikle Darfur ve Kordofan'da çatışma, erişim sorunu ve tarımsal kaybın birleştiğini bildirir. Acil müdahale kararı, yalnızca yeni bir sınıflandırmanın tamamlanmasını beklemeye bağlanmamalıdır. [12]

Tablo 8 Kıtlık terimleri birbirine karıştırılmamalıdır

İfade	Anlamı	Tek başına göstermediği şey
IPC Aşama 3 Kriz	Gıda ihtiyacını karşılamakta ciddi güçlük ve zararlı başa çıkma yöntemleri.	Bütün nüfusun kıtlık içinde olduğunu göstermez.
IPC Aşama 4 Acil durum	Çok büyük gıda açıkları ve geçim kaynaklarında ağır kayıp.	Sıradan veya geçici gıda pahalanması değildir.
IPC Aşama 5 Felaket	Hane düzeyinde son derece ağır yoksunluk.	Bir bölgenin resmen kıtlık sınıfına alınmasıyla aynı değildir.
Bölgesel kıtlık sınıflandırması	Gıda tüketimi, akut yetersiz beslenme ve ölüm ölçütlerinin birlikte değerlendirilmesi.	Sadece tek bir göstergenin kötüleşmesiyle kurulmaz.
Kıtlık riski	Belirli olumsuz koşullarda kıtlığa dönüşme tehlikesi.	Kıtlığın o anda ve her yerde doğrulandığı anlamına gelmez.

Kaynak: IPC sınıflandırma açıklamaları ve Sudan değerlendirmeleri [11,12,28,35]. 2024 veya 2025'teki kıtlık tespiti, kapsamı ve dönemi belirtilmeden 2026'nın bütününe taşınamaz.

8.4 Sağlık ve çocukların korunması

Hastanelerin işlemez duruma gelmesi, savaş yaralarının yanında doğum komplikasyonlarını, kronik hastalıkları ve tedavi edilebilir enfeksiyonları da ölümcül hâle getirebilir. WHO'nun 2026 durum analizi, yaklaşık 21 milyon kişinin sağlık desteğine

ihtiyaç duyduğunu ve düşük aşılama ile kötü su ve hijyen koşullarının salgın riskini büyüttüğünü belirtmektedir. [9]

Kadınların sağlık ihtiyacı yalnızca şiddet sonrası tedaviyle sınırlı değildir. Gebelik izlemi, güvenli doğum, acil obstetrik bakım ve düzenli ilaç erişimi de korunmalıdır. UNFPA, Eylül 2026 bilgi notunda 805.000 gebe kadının bulunduğunu ve temel üreme sağlığı hizmetlerine erişimin ağır biçimde kısıtlandığını bildirmektedir. Bu planlama tahmini, belirli bir tarihteki doğrulanmış hasta kaydı olarak yorumlanmamalıdır. [23]

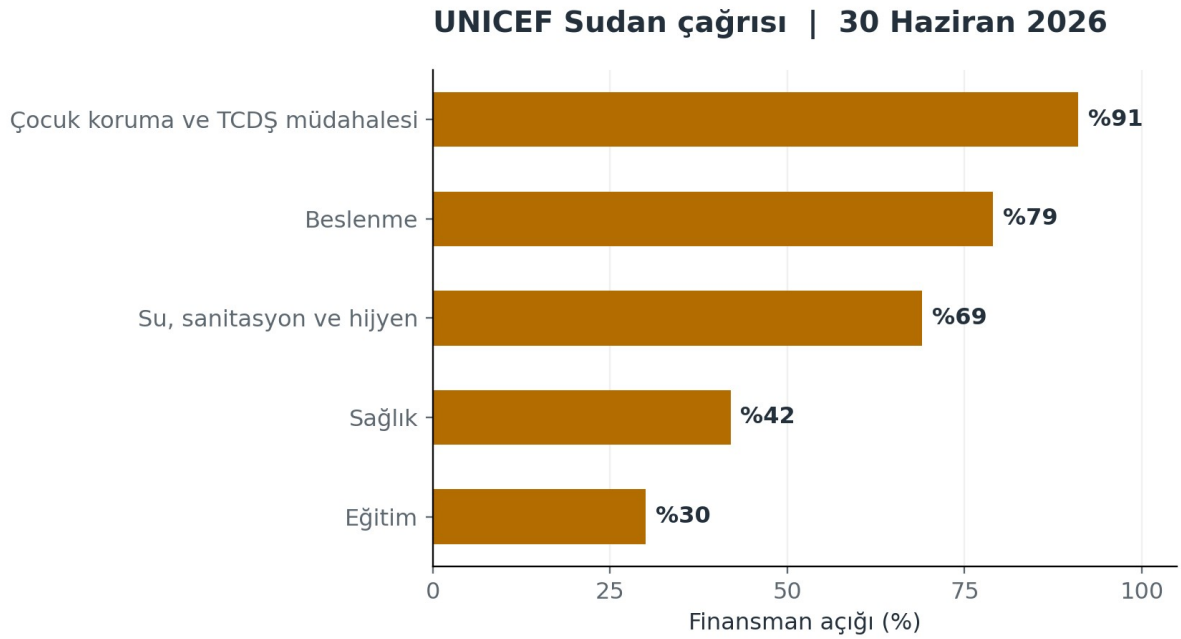
Çocuklar açısından okulun kaybı, yalnızca öğrenimin ertelenmesi değildir. Güvenli gündelik düzenin, yetişkin desteğinin ve istismar riskini fark edebilecek çevrenin zayıflaması anlamına gelir. UNICEF'in 2026 açıklamaları, okul binalarının önemli bir bölümünün derslik olarak kullanılamadığını göstermektedir. Eğitim hizmetleri, koruma ve psikososyal destekle birlikte ele alınmalıdır. [25]

Temmuz 2026 WHO açıklaması, Darfur ve Kordofan'da yeni kolera salgınını ve El Ubeyd'in kırılgan sağlık kapasitesini vurguladı. Kurum 1.330'dan fazla vaka ve 114 ölüm bildirdi. Bunlar Temmuz açıklamasının rakamlarıdır; Ekim toplamı olarak kullanılmamıştır. Aynı kaynakta yer alan vaka ölüm oranı bu iki sayıyla aritmetik olarak örtüşmediğinden, oran burada tekrarlanmamıştır. [57]

Salgınla mücadele, gıda yardımından ayrı düşünülemez. Yetersiz beslenme hastalığa direnci azaltırken, temiz su ve tedavi eksikliği beslenme desteğinin etkisini sınırlar. Acil bakım, su altyapısı ve beslenme programları aynı yerleşimlerde birlikte sürdürülebilmelidir.

Okulların kapanması, çocukların güvenli günlük çevresini de dağıtır. Yerinden edilmiş çocuklar, engelli kişiler ve yaşlılar için erişim engelleri farklılaşır. Eğitim ve sağlık verileri mümkün olduğunda yaş, cinsiyet, engellilik ve yerleşim türüne göre ayrıştırılmalı; eksik gruplar genel ortalamalar içinde kaybedilmemelidir.

Grafik 3 Çocuklara yönelik müdahalenin finansman açıkları

Kaynak: UNICEF Sudan 2026 yıl ortası durum raporu, Ek B, 30 Haziran 2026. Yüzdeler UNICEF'in kendi çağrısının sektör bazındaki finansman açığıdır; bütün Sudan müdahalesinin açığı değildir. Mevcut kaynaklar önceki yıldan devreden ve diğer kaynakları da içerir. [20]

8.5 Ölüm sayısındaki belirsizlik

Savaşın toplam can kaybını tek bir kesin sayı olarak vermek mümkün değildir. Olay veri tabanları çoğunlukla raporlanmış doğrudan şiddet ölümlerini kaydeder. Nüfus araştırmaları ise hastalık ve açlık gibi dolaylı nedenlerle gerçekleşen ölümleri de tahmin edebilir. Kayıt sisteminin çöktüğü bölgelerde eksik bildirim özellikle büyüktür.

LSHTM araştırmacılarının Kasım 2024'te açıkladığı çalışma, Nisan 2023–Haziran 2024 arasında yalnızca Hartum eyaletinde tüm nedenlerden 61.000'den fazla ölüm tahmin etmiştir; bunun 26.000'den fazlası şiddetle ilişkilidir. "Tüm nedenlerden ölüm", "savaşın yol açtığı fazladan ölüm" ile aynı değildir. Bu bulguyu ülkenin tamamına veya 2026'ya doğrudan taşımak doğru olmaz. Çalışmanın kayıtların eksikliği hakkındaki sonucu önemlidir; rakamın coğrafi ve zamansal sınırı da korunmalıdır. [30]

Ulusal kapsamlı olay kayıtlarına örnek olarak OHCHR, 2025'in ilk yarısında en az 3.384 sivil ölümünü belgelediğini bildirmiştir. Bu sayı tüm savaşın toplamı veya yalnızca Hartum'u kapsayan bir nüfus tahminiyle aynı ölçü değildir. Ölüm verileri bu nedenle "kaynak–yer–dönem–ölçülen ölüm türü" alanlarıyla sunulmalıdır. [40]

SRL Swiss, mevcut farklı yöntemleri bir alt–üst sınır aralığına dönüştürmemektedir. Böyle bir aralık ancak aynı nüfus, dönem ve ölüm tanımı üzerinde çalışan karşılaştırılabilir araştırmalarla kurulabilir. Mevcut kanıt, eksik kaydın büyük olduğunu gösterirken kesin ulusal toplam hakkında ihtiyat gerektirir.

9 Literatürün karşılaştırmalı değerlendirmesi

9.1 Araştırmalar hangi konularda birleşmektedir

İncelenen çalışmalar, savaşın tek bir olayla veya tek bir toplumsal kimlikle açıklanamayacağını göstermektedir. Askerî kurumların siyasetteki kalıcı ağırlığı, sivil denetimin zayıflığı ve ekonomik kaynakların silahlı aktörlerce kontrolü ortak temalardır. Bununla birlikte araştırmalar farklı soruları yanıtlar: Bir çalışma neden savaşa gidildiğini açıklarken bir diğeri belirli bir saldırının failini veya hastaların karşılaştığı engelleri inceler.

Tablo 9 Seçilmiş literatürün katkısı ve sınırı

Çalışma	Başlıca katkı	Bu raporda kullanım ve sınır
Assal 2023 [2]	Geçiş, darbe ve 2023 savaşını Sudan'ın uzun süreli siyasal sorunlarıyla ilişkilendirir.	Sudanlı araştırmacının bağlamsal analizi; sonraki olayların kaynağı olarak kullanılmaz.
Verhoeven 2023 [3]	SAF'nin kurumsal çıkarlarını ve güvenlik kurumları arasındaki rekabeti inceler.	Hakemli akademik çalışma; komutanların anlatıları tek başına tarafsız olgu kabul edilmez.
Gallopin 2020 [4]	Sivil yönetim ile askerî ekonomik ağlar arasındaki mali eşitsizliği açıklar.	Savaş öncesi mekanizmaları gösterir; güncel şirket sahipliğinin kanıtı değildir.
Kurtz 2024 [5]	Başarısız sivil geçiş ile başarısız darbe yönetimini birlikte ele alır.	Siyasi süreç analizi; mağduriyet sayımı yapmaz.
Perthes 2024 [6]	BM kolaylaştırıcılığının imkânlarını ve sınırlarını içeriden değerlendirir.	Sürecin aktörünün önemli tanıklığıdır; kurumsal konumu dikkate alınarak okunur.
Soliman ve Baldo 2025 [7]	Altın ticaretini bölgesel savaş finansmanı ile ilişkilendirir.	Ekonomik mekanizma analizi; tek tek transferlerde ceza sorumluluğu kararı değildir.
de Waal 2024 [8]	Silahlı sadakat ve dış finansmanı siyasi pazarlık ilişkileri içinde açıklar.	Açıklayıcı bir yaklaşım; bütün davranışları maddi kazanca indirgememelidir.
LSHTM 2024 [30]	Eksik kayıtlardan ölüm yükünün tahmini için yöntem sunar.	Hartum ve belirli dönemle sınırlıdır; ulusal kesin toplam değildir.

9.2 Açıklamalar arasındaki fark ve raporun sentezi

Kurumsal güvenlik yaklaşımı, rakip orduların birbirinin güçlenmesini neden tehdit olarak gördüğünü açıklar. Verhoeven'in SAF incelemesi bu bakımdan önemlidir. Ancak kurumsal rekabet tek başına belirli bir topluluğun neden saldırı hedefi seçildiğini açıklamaz. Bunun için El Geneina gibi olay araştırmalarındaki kimlik, yer ve fiil örüntüleri gerekir. [3,14]

Davies'in anayasal incelemesi, güç paylaşımının yazılı tasarımına ve kurulmamış denetim kurumlarına odaklanır. Kurtz ise siyasi koalisyonların değişimini ve darbe sonrasındaki yönetim krizini inceler. Birlikte okunduklarında, anayasa metninin uygulanabilirliği ile aktörlerin fiilî güç kaynakları arasındaki bağ görünür hale gelir. Birincisi kurumsal tasarımı, ikincisi bu tasarım içindeki mücadeleyi açıklamakta daha güçlüdür. [5,52]

Gallopin'in mali ağ analizi ve Soliman–Baldo'nun altın araştırması, savaşın toplumsal yıkıma rağmen nasıl finanse edilebildiğine odaklanır. Ekonomik çıkar yaklaşımı, şiddetin bütün nedenlerini maddi kazanca indirgendiğinde eksik kalır; siyasi güvenlik kaygısı, tarihsel dışlanma ve kimlik temelli seferberlikle birlikte kullanılmalıdır. [4,7]

Perthes'in metni arabuluculuk sürecine içeriden erişim sağlar. Bu erişim önemli bir avantajdır; aynı zamanda yazarın içinde bulunduğu kurumsal süreci değerlendirdiği dikkate alınmalıdır. De Waal'ın siyasi pazarlık çerçevesi ise dış kaynaklar ve silahlı sadakat ilişkileri üzerinden tamamlayıcı bir açıklama sunar. Her iki metin, olay bazlı ihlal araştırmasının yerine geçmeden diplomatik seçenekleri anlamaya katkıda bulunur. [6,8]

SRL Swiss'in sentezi şudur: dışlanma ve rakip silahlı kurumlar savaşa elverişli bir yapı yarattı; geçiş ve güvenlik reformu üzerindeki kararlar açık çatışmaya giden yolu şekillendirdi; mali ve dış bağlantılar savaşın sürdürülmesini kolaylaştırdı. Sivil zarar, bu yapının otomatik sonucu olarak değil, saldırı, kuşatma, kaynak tahribi ve koruma yükümlülüklerinin ihlali gibi somut davranışlar üzerinden değerlendirilmelidir.

Literatürün önemli bir sınırı, kaynakların aynı ölçüde yerel ve bağımsız veriye erişememesidir. Sudanlı araştırmacıların bağlamsal bilgisi ve yerel yardım ağlarının anlatıları değerlendirmeye dahil edilmiştir. Bununla birlikte bu raporun yerel Arapça yayın taraması kapsamlı değildir; erişilen kurumsal ve İngilizce kaynakların ağırlığı bir sınırlılık olarak korunmaktadır.

9.3 Bilgi boşlukları

Ulusal ölüm yükü, kayıp kişilerin durumu, cinsel şiddetin gerçek yaygınlığı ve bazı dış destek ağlarının tam yapısı konusunda önemli belirsizlikler vardır. Erişim kısıtı, güvenli iletişim eksikliği ve mağdurların yeniden zarar görme korkusu, veri üretimini güçleştirir. Yeni bir çalışmanın aynı olay hakkında çok sayıda haber bulması, bunların bağımsız kaynaklar olduğu anlamına gelmez; haberler tek bir ilk anlatıdan türemiş olabilir.

Bu nedenle gelecekteki güncellemelerde aynı tanığın birden çok raporda yer alıp almadığı, görüntülerin yeri ve tarihi, sayıların kapsamı ve kaynakların birbirine bağımlılığı ayrıca incelenmelidir. Bir iddianın henüz doğrulanamaması, mutlaka yanlış olduğu anlamına gelmez; doğrulanmış bulgu düzeyinde sunulamayacağı anlamına gelir.

10 Hukuki çerçeve ve hesap verebilirlik

SAF–RSF çatışmasının temel çerçevesi uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmadır. ICRC, ortak madde 3, uygulanabilir Ek Protokol II hükümleri ve örf ve âdet hukukunun korumalarını Sudan bağlamında açıklamaktadır. Dış destek bulunması, çatışmanın bütün ilişkilerini kendiliğinden tek bir uluslararası çatışmaya dönüştürmez; olası doğrudan devlet müdahalesi veya ilgili kontrol ilişkisi ayrıca değerlendirilir. [49]

10.1 Her iki tarafa uygulanan temel kurallar

Silahlı çatışma, sivillerin korunmasını ortadan kaldırmaz. Siviller ile savaşanlar ve sivil nesneler ile askerî hedefler arasında ayrım yapılmalıdır. Ayrım gözetmeyen saldırılar yasaktır; beklenen sivil zarar, öngörülen somut ve doğrudan askerî avantajla karşılaştırılmalı ve uygulanabilir koruyucu önlemler alınmalıdır. İşkence, cinsel şiddet ve çatışma dışı kalmış kişilerin öldürülmesi de yasaktır. [31]

Sivilleri aç bırakmanın savaş yöntemi olarak kullanılması yasaktır. Yaşam için vazgeçilmez gıda ve su kaynaklarının korunması ile tarafsız insani yardımın geçişinin kolaylaştırılması ayrı yükümlülüklerdir. Kuşatma altında siviller bulunması, bu yükümlülükleri ortadan kaldırmaz. Hastanede yaralı savaşçı tedavi edilmesi de tek başına hastaneyi askerî hedef yapmaz. [19,24,31]

Tablo 10 Fiil ile uygulanacak hukuk arasındaki bağlantı

İncelenen fiil	Temel hukuk dayanağı	Olayda araştırılacak husus
Sivil nüfus veya nesnelere saldırı	ICRC örf ve âdet kuralları 1 ve 7; Roma Statüsü m. 8'in uygulanabilir hükümleri	Hedefin niteliği, failin bilgisi, çatışma bağlantısı.
Ayrım gözetmeyen veya orantısız saldırı	ICRC kurallar 11–15	Silahın etkisi; beklenen sivil zarar; somut ve doğrudan askerî avantaj; uygulanabilir önlemler.
Sağlık tesisine saldırı	ICRC kurallar 25 ve 28	Korunan tıbbi işlev, iddia edilen kötüye kullanım ve korumanın kaybına ilişkin sıkı koşullar.
Aç bırakma ve yardım engeli	ICRC kurallar 53–56	Sivil yaşam için vazgeçilmez nesneler, yardımın niteliği, erişim engelinin gerekçesi ve etkisi.
İnfaz, işkence ve cinsel şiddet	Ortak madde 3; ICRC kurallar 89, 90 ve 93	Mağdurun durumu, fiil, kast ve ilgili fail bağlantısı.
Komutanın ihmali	ICRC kural 153; Roma Statüsü m. 28	Fiilî kontrol, bilgi ölçütü, önleme ve cezalandırma tedbirleri.

Kaynak: [31,49,50]. Koruma kuralının ihlali ile belirli mahkemenin suç tanımı ve yargı yetkisi ayrı aşamalarda değerlendirilmelidir. Roma Statüsü değişiklikleri bakımından ayrıca uygulanabilirlik kontrolü gerekir.

Tablo 11 Hukuki nitelendirmelerin farkı

Kavram	Gerekli temel unsur	Sudan incelemesinde dikkat
Savaş suçu	Silahlı çatışmayla bağlantılı, gerekli maddi ve manevi unsurları taşıyan ciddi ihlal.	Her sivil kayıp otomatik olarak savaş suçu değildir; hedef, yöntem, bilgi ve tedbirler incelenir.
İnsanlığa karşı suç	Sivil nüfusa yönelik yaygın veya sistematik saldırıyla bağlantılı fiiller ve gerekli bilgi unsuru.	Birbirine bağlı olay örüntüleri ve örgütlenme araştırılır.
Soykırım	Korunan grubu tamamen veya kısmen yok etme özel kastıyla sözleşmede sayılan fiiller.	Ağır kayıp tek başına özel kastın yerine geçmez; kimlik temelli hedef seçimi ve bağlam önemlidir.
Komutanın sorumluluğu	Fiili kontrol ve ilgili hukukta aranan bilgi, önleme veya cezalandırma yükümlülükleri.	Yalnızca rütbe veya siyasi yakınlık yeterli değildir.

Kaynak: ICRC ve BM'nin hukuki açıklamaları [31,33]. Suç unsurları her olayın kanıtlarıyla değerlendirilir.

10.2 El Faşir bulgularının hukuki ağırlığı

BM bağımsız araştırma misyonunun A/HRC/61/77 sayılı raporu, El Faşir'deki kitlesel öldürmeleri ve bağlantılı fiilleri soykırımın ayırt edici belirtileri bağlamında değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, ciddi ve önleyici eylem gerektiren bir uluslararası araştırma bulgusudur. Bir ceza mahkemesinin belirli bir sanık hakkında bütün usul güvenceleriyle verdiği kesin hükümle aynı şey değildir. [17]

Araştırma mekanizmalarının bulguları küçümsenmemeli; ancak hukuki statüleri de olduğundan ileri gösterilmemelidir. Önleme yükümlülüğü için bütün yargılama süreçlerinin bitmesini beklemek, korumanın amacını ortadan kaldırabilir. Delil muhafazası, mağdurların korunması ve bağımsız soruşturma bu nedenle birlikte yürütülmelidir.

Soykırımı önleme yükümlülüğü bakımından Soykırım Sözleşmesi'nin I. maddesi ve UAD'nin Bosna/Sırbistan kararındaki ciddi risk yaklaşımı önemlidir. Divanın 430–431. paragraflarında devletin etkide bulunma kapasitesi ile riskten haberdar olması veya normal olarak haberdar olması gereken durum birlikte değerlendirilir. Bu yükümlülük sonuç garantisi değil, eldeki makul araçların kullanılmasını gerektiren bir özen yükümlülüğüdür. [48]

ABD Dışişleri Bakanlığının 7 Ocak 2025'te RSF üyeleri ve müttefik milisler hakkında açıkladığı soykırım tespiti de kayda değerdir. Bu tespit, BM misyonunun bulgularından ve bir mahkemenin hükmünden ayrı bir devlet değerlendirmesi olarak adlandırılmalıdır. [46]

10.3 Uluslararası yargının kapsamı ve sınırı

UCM'nin Darfur yetkisi, BM Güvenlik Konseyinin 2005 tarihli sevkine dayanır. Bu yetkiyi Sudan'ın her yerindeki her fiili otomatik olarak kapsayan genel bir yetki gibi sunmak doğru değildir. Darfur'daki yeni suç iddiaları bakımından mevcut mekanizma önemini korur; başka bölgelerde ise yargı yetkisi ve kullanılabilecek yollar ayrıca değerlendirilmelidir. [34]

UAD, Sudan'ın BAE'ye karşı açtığı davada 5 Mayıs 2025'te, BAE'nin Soykırım Sözleşmesi'nin IX. maddesine koyduğu çekince nedeniyle yetkisiz olduğunu belirleyerek dosyayı listeden çıkardı. Bu karar, iddiaların esastan incelenip yanlış bulunduğu anlamına gelmez. Divan, yetki ile devletlerin maddi yükümlülüklerinin ayrı meseleler olduğunu açıkça belirtti. [36, par. 29–36]

10.4 Somut yargılama ve diğer hesap verebilirlik yolları

UCM, Ali Muhammed Ali Abd-Al-Rahman'ı 6 Ekim 2025'te, Ağustos 2003–Nisan 2004 arasında Darfur'da işlenen 27 insanlığa karşı suç ve savaş suçu bakımından suçlu buldu; 9 Aralık 2025'te 20 yıl hapis cezası verdi. Mahkemenin dava sayfası, hükme ve cezaya yönelik temyiz bildirimlerini de kaydeder. Bu nedenle karar, 2023 sonrası savaşın bütün failleri hakkında verilmiş veya temyiz süreci tamamlanmış genel bir hüküm olarak sunulamaz. [42]

Bu dava, uzun yıllar sonra da delil ve mağdur katılımının yargısal sonuca dönüşebildiğini gösterir. Öte yandan yargılama süresinin uzunluğu, devam eden saldırılara karşı koruma tedbirlerinin ayrıca işletilmesini gerektirir. Delil koruma ile acil yardım, birbirinin alternatifi olarak görülmemelidir.

Sudan'ın Roma Statüsü'ne taraf olmaması ve mevcut Darfur sevkinin kapsamı nedeniyle ülkenin diğer bölgelerindeki fiiller için otomatik UCM yetkisi varsayılamaz. Yeni Güvenlik Konseyi sevki, uygun koşullarda m. 12(3) bildirimi veya diğer yetki bağlantıları ayrı hukuki değerlendirme gerektirir. Evrensel yargı yetkisi ise başvurulacak devletin mevzuatı, şüphelinin bulunması ve usul şartlarına bağlıdır. UAD'de başka bir dava açılabilmesi de taraflar arasında geçerli bir yetki dayanağı gerektirir. [34,36,50]

Bu rapor belirli bir mağdur adına dava açma veya temsil yetkisi ileri sürmez. Öncelik, güvenli ve doğrulanabilir kayıtların yetkili mekanizmalara aktarılabilecek biçimde korunmasıdır.

11 Uluslararası müdahalenin araçları ve sınırları

Uluslararası karşılık tek bir süreçten oluşmamaktadır. Ateşkes girişimleri, yardım finansmanı, yaptırımlar ve cezai soruşturmalar farklı kurumlarca yürütülür. Bir alandaki ilerleme diğerinde otomatik sonuç üretmez. Sorun, bu araçların hangi davranışı değiştirmeyi hedeflediği ve birbirini destekleyip desteklemediğidir.

11.1 Diplomasi ve uygulama açığı

11 Mayıs 2023 Cidde Bildirisi sivillerin korunmasına ilişkin taahhütleri kayda geçirdi. Bu metin, tarafların kabul ettiği yükümlülükleri izlemek için bir dayanak sağlar; ancak taahhüt ihlal edildiğinde uygulanacak etkili takip düzeni olmadan koruma sınırlı kalır. [37]

18 Kasım 2024'te sivil koruma ve yardım erişimine ilişkin Güvenlik Konseyi taslağı Rusya'nın vetosu nedeniyle kabul edilmedi. Toplantı kaydında Rusya'nın egemenlik ve yetkili makamların rolüne ilişkin itirazları ile diğer üyelerin koruma çağrıları birlikte yer almaktadır. Bu olay, politika ayrılığının ortak karar mekanizmasını nasıl durdurabildiğini somutlaştırır. [43]

12 Eylül 2025 Quad açıklaması, Mısır, Suudi Arabistan, BAE ve ABD'nin insani ateşkes, kalıcı ateşkes ve sivil geçiş yönündeki ortak çerçevesini ortaya koydu. Eylül ayındaki daha geniş eş başkanlar açıklaması bu girişimi destekledi ve paralel yönetimleri reddetti. Diplomatik destek, tarafların kabulünü ve sahada denetlenebilir uygulamayı ayrıca gerektirir. [44,58]

Nisan 2026 Berlin konferansı ve devam eden girişimler, uluslararası gündemin sürdüğünü gösterir. Bununla birlikte yardım taahhüdü ile kullanılabilir fon, toplantıya katılım ile sivil karar yetkisi ayrı izlenmelidir. SRL Swiss'in değerlendirmesine göre müzakere mekanizmaları, finansman ve silah akışını etkileyebilen devletlerin davranışlarıyla uyumlu hale getirilmedikçe baskı gücü sınırlı kalacaktır. [53,54]

11.2 Ambargo ve mali tedbirler

BM'nin 1556 ve 1591 sayılı kararlarıyla gelişen rejim, Darfur'da faaliyet gösteren aktörlere yönelik silah ve ilgili teknik yardım kısıtları içerir. Sudan'a diğer izin verilebilir satışlarda da nihai kullanıcı belgeleri önem taşır. Rejimi Sudan'ın tamamını kapsayan genel bir BM ambargosu gibi adlandırmak doğru olmaz. 1591 Komitesi ve Uzmanlar Paneli, uygulama ve ihlal incelemesinin kurumsal kanallarıdır. [45]

8 Ekim 2026'da kabul edilen 2830 sayılı karar, Sudan yaptırım rejimini 11 Aralık 2026'ya uzattı. Böylece denetim mekanizmasının devamı sağlanırken, uygulamadaki sevkiyat ve yaptırım aşma sorunları önemini korudu. [55]

AB'nin ülke çapındaki silah kısıtları ile BM'nin Darfur odaklı rejimi ayrı hukuki düzenlerdir. AB Konseyinin açıklaması, Temmuz 2026'da Sudan menşeli altın ticareti ve Sudan'a cıva ile siyanür tedarikine ilişkin ek yasakları da kaydeder. Bu rapor bu açıklamayı politika gelişmesi olarak kullanır; tekil bir işlemin hukuka uygunluğu için yürürlükteki düzenleme, istisnalar ve yetki alanı ayrıca incelenmelidir. [54]

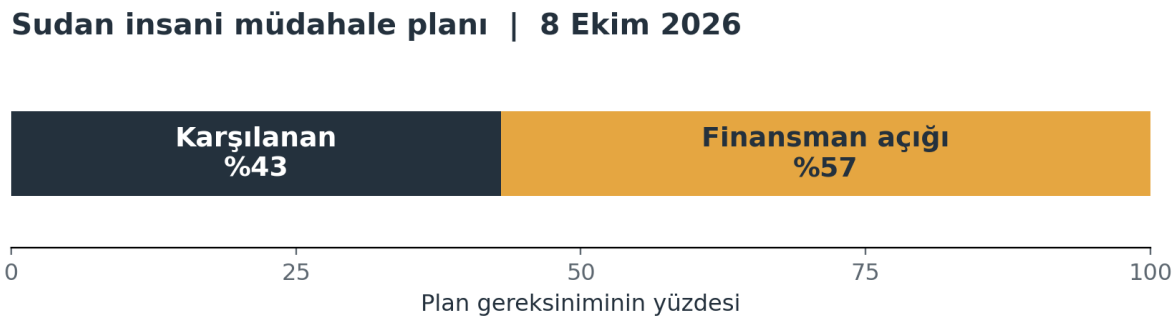
Tedbirlerin etkisi yalnızca listelenen kişi sayısıyla ölçülemez. Riskli işlemlerin başka aracı veya güzergâhlara kayması, gerçek faydalanıcının gizlenmesi ve insani ödeme kanallarının gereksiz engellenmesi de izlenmelidir. Bu nedenle mali denetim ile yardım istisnalarının işleyişi birlikte tasarlanmalıdır.

11.3 Yerel dayanışma ve uluslararası yardımın ilişkisi

Acil Müdahale Odaları, mahalle düzeyinde gelişen gönüllü yardım ağlarıdır. ERR gönüllüsü Alsanosi Adam'ın Haziran 2026 tarihli anlatısı, ülke çapında yüzlerce yerel yapının faaliyetini aktarmaktadır. Bu birinci elden sivil toplum perspektifi değerlidir; ağın kendi kapsam beyanı, bağımsız ulusal etki değerlendirmesiyle karıştırılmamalıdır. [29]

Yerel örgütleri yalnızca uluslararası kuruluşların "son dağıtım noktası" olarak görmek, bilgi ve karar kapasitelerini küçümser. Bununla birlikte doğrudan finansman, basitleştirilmiş ama gerçek bir hesap verme düzeniyle yürütülmelidir. Gönüllü isimlerini ve yardım güzergâhlarını kamuya açmak yerine, güvenli mali kayıtlar ve topluluk geri bildirimleri kullanılabilir.

Grafik 4 Yardım planının karşılanmayan bölümü

Kaynak: 12 Ekim 2026 IPC uyarısında aktarılan OCHA FTS verisi; finansman durumu 8 Ekim 2026. Karşılanan yüzde 43, bildirilen yüzde 57 açığın 100'den çıkarılmasıyla hesaplanmıştır. Taahhüt edilen her meblağ, teslim edilmiş yardım değildir. Bu gösterge Grafik 3'teki UNICEF çağrısından farklı bir planı ölçmektedir. [12]

III Sonuç

12 Temel değerlendirme

Sudan savaşı, silahlı iktidarın sivil denetime geçirilmesindeki başarısızlığın ve rakip kurumların kendi gelir ve destek ağlarını korumasının yıkıcı sonucudur. Tarihsel dışlanma, geçiş sürecinin kararları ve savaşın finansmanı birlikte incelendiğinde, krizin yalnızca kişisel rekabet veya tek bir doğal kaynakla açıklanamayacağı görülmektedir.

İncelenen olaylar, siviller için tehlikenin hem doğrudan saldırılardan hem de yaşamı sürdüren sistemlerin tahribinden doğduğunu göstermektedir. Darfur'daki etnik saldırılar, merkezdeki misilleme infazları, Kordofan'daki erişim daralması ve salgın riski farklı yerel örüntülerdir. Koruma politikası, bu farklılıkları gözeten ortak bir hak yaklaşımına dayanmalıdır.

Hesap verebilirlikte mahkeme kararları ve araştırma bulguları somut ilerleme sağlayabilir. Ancak yargısal sürecin tamamlanmasını beklemek, acil korumayı geciktirir. Aynı şekilde, yardım erişimini bütün siyasi anlaşmazlıkların çözümüne bağlamak da sivillerin ihtiyaçlarını karşılamaz. Diplomasi, mali denetim, delil koruma ve hizmetlerin devamı eşzamanlı yürütülmelidir.

13 Uygulama öncelikleri

Bu bölümdeki süreler, SRL Swiss'in önerdiği takip aralıklarıdır. Kurumların kabul ettiği taahhütler veya sahada doğrulanmış hedefler olarak sunulmamaktadır. Yükümlülüklerin derhal yerine getirilmesi esastır; takvim, uygulamanın ve ilerlemenin gözden geçirilmesini düzenler.

13.1 Derhal başlayacak koruma ve erişim

SAF, RSF ve müttefik komutanlıklar sivilleri hedef alan saldırıları, hukuka aykırı infazları, işkenceyi ve cinsel şiddeti durdurmalıdır. Birliklere verilen emirler kayıt altına alınmalı; ihlal bildirimleri soruşturulmalı ve koruma tedbirleri uygulanmalıdır. Emir yayımlanması tek başına başarı göstergesi sayılmamalıdır.

BM insani koordinasyonu, ilgili yerel ağlar ve taraflar üzerinde etkisi bulunan devletler, öncelikli yerleşimler için erişim engellerini ortak bir takip listesinde toplamalıdır. İzin talebi, bekleme süresi, fiilî geçiş ve teslimat ayrı kaydedilmelidir. Kamuya açıklanacak bilgiler, gönüllüleri ve güzergâhları tehlikeye atmayacak biçimde toplulaştırılmalıdır.

Delil kaybı riski nedeniyle güvenli muhafaza hemen başlamalıdır. Görüntünün özgün dosyası, tarih ve yer bilgisi, aktarım geçmişi ve varsa tıbbi kayıt korunmalı; mağdurun hizmete erişimi ifade verme koşuluna bağlanmamalıdır. Yetkili soruşturma mekanizmaları arasında güvenli yönlendirme kurulmalıdır.

13.2 İlk otuz günde finansman ve uygulama denetimi

Bağışçılar, erişilebilir fakat fon yetersizliği nedeniyle hizmet verilemeyen alanlara hızlı ödeme yapmalıdır. Beslenme, temiz su, temel sağlık ve çocuk koruma desteği aynı yerleşim için birlikte planlanmalıdır. Yerel ağlara doğrudan veya uygun aracı üzerinden sağlanan fonların ödeme süresi ve sürekliliği ayrıca izlenmelidir.

İhracatçı ve transit devletler, ağır ihlal riski taşıyan silah ve ilgili malzeme akışları için lisans, nihai kullanıcı ve yeniden ihracat denetimlerini güçlendirmelidir. 1591 Komitesine ve Uzmanlar Paneline, gizlilik kuralları içinde somut sevkiyat bilgileri sunulmalıdır. BM ambargosunun coğrafi kapsamının genişletilmesi siyasi karar gerektirir; bu tartışma mevcut yükümlülüklerin uygulanmasını ertelememelidir.

Finans merkezlerinin yetkili kurumları ve altın tedarik zincirindeki işletmeler, gerçek faydalanıcıyı, kaynak bölgesini, ödeme ve transit ağlarını incelemelidir. Mevcut yasaklara uygunluk ile yeni hedefli tedbir önerileri ayrılmalıdır. İnsani ödemelerde gereksiz blokaj oluşması halinde açık ve hızlı istisna usulleri işletilmelidir.

13.3 Bir ile üç ay arasında siyasi ve kurumsal takip

BM, Afrika Birliği, IGAD ve ilgili arabulucular, Sudanlı kadın örgütleri, meslek birlikleri, yerinden edilmiş topluluklar ve yerel sivil ağların gündem belirleme ve takip yetkisini tanımlamalıdır. Katılım, yalnızca toplantı daveti veya temsilci sayısıyla ölçülmemelidir. Sivil önerilerin kararlara nasıl yansıdığı ve kabul edilmeyen önerilerin gerekçeleri kaydedilmelidir.

Güvenlik reformu; birleşme takvimi kadar bütçe denetimi, şirket ilişkileri, emir-komuta, ihlal şüphelilerinin değerlendirilmesi ve sivil gözetim konularını kapsamalıdır. Bu düzenlemelerin içeriği Sudanlıların kapsayıcı siyasi sürecinde belirlenmeli; dış aktörlerin silahlı liderler arasında kaynak paylaşımını kalıcılaştıran anlaşmalarından kaçınılmalıdır.

Geri dönüş programları konut, mülkiyet, patlayıcı kalıntısı, su, sağlık ve ayrımcılık riskini incelemelidir. Geri dönenlerin sayısı yanında yeniden yerinden edilme, hizmete erişim ve güvenlik şikâyetleri de takip edilmelidir. Her dönüş gönüllü, güvenli ve onurlu olmalıdır.

Tablo 12 Bulgudan uygulamaya izleme çerçevesi

Bulgu ve muhatap	Önerilen araç ve ilk takip zamanı	Ölçüm ve başlıca engel
İnfaz ve sivil saldırılar; taraf komutanlıkları, BM izleme mekanizmaları	Açık emir, ihlal bildirimi, bağımsız soruşturma; derhal	Olay kayıtlarının sonuçlandırılma durumu; erişim ve misilleme riski.
Yardım gecikmesi; taraflar, OCHA, erişimde etkili devletler	Ortak engel kaydı ve düzenli geçiş takibi; ilk hafta	İzin ve teslimat süreleri, reddedilen/geciken talepler; cephe ve izin değişikliği.

Bulgu ve muhatap	Önerilen araç ve ilk takip zamanı	Ölçüm ve başlıca engel
Açlık ve hastalık; bağışçılar ve hizmet sağlayıcılar	Yerleşim bazında birleşik beslenme–su–sağlık bütçesi; ilk ay	Hizmetin kesintisiz gün sayısı, kapsanan nüfus; fon ve erişim açığı.
Delil kaybı; soruşturma mekanizmaları ve güvenli belgeleyiciler	Özgün dosya ve aktarım geçmişi muhafazası; derhal	Bütünlüğü korunmuş kayıt ve güvenli yönlendirme; tanık güvenliği.
Silah akışları; ihracatçı/transit devletler, 1591 Komitesi	Riskli lisansların incelemesi, son kullanıcı kontrolü; ilk ay	İncelenen sevkiyat, durdurma ve soruşturma sonuçları; gizli ağlar ve siyasi itiraz.
Savaş finansmanı; finans merkezleri ve yetkili mali kurumlar	Gerçek faydalanıcı ve altın tedarik zinciri incelemesi; ilk ay	Belgelenen işlem ve uygulama sonucu; başka güzergâha kayma, insani blokaj.
Sivil dışlanma; BM, AU, IGAD ve arabulucular	Gündem ve karar takibinde tanımlı sivil yetki; 1–3 ay	Karara geçen öneri ve gerekçeli yanıt; temsil anlaşmazlığı ve güvenlik.
Güvensiz dönüş; ilgili kurumlar ve yerel topluluklar	Yerleşim bazında güvenlik ve hizmet değerlendirmesi; dönüşten önce	Yeniden kaçış, barınma ve hizmet şikâyetleri; mülkiyet ve patlayıcı riski.

Kaynak: SRL Swiss'in önceki bölümlerdeki bulgulardan çıkardığı öneriler. Başlangıç değerleri güvenilir biçimde mevcut olmayan göstergeler için ilk adım ölçüm yapılmasıdır; sayısal başarı hedefi uydurulmamıştır.

13.4 SRL Swiss için izleme ve savunuculuk çerçevesi

SRL Swiss bu raporu, kanıta dayalı kamuoyu bilgilendirmesi ve ilgili kurumlara yönelik hedefli savunuculuk için kullanabilir. Kurumun somut katkısı; yeni belgeleri tarih ve kapsamlarıyla izlemek, önceki iddialardaki düzeltmeleri görünür kılmak ve seçilmiş öneriler için muhatapların yanıtlarını kaydetmektir. Saha erişimi bulunmayan alanlarda bağımsız doğrulama yapılmış izlenimi verilmemelidir.

Bir sonraki güncellemede öncelik, Kordofan'daki sivil koruma, yardımın son kullanıcıya ulaşması, sınır aşan nüfus hareketleri ve hesap verebilirlik süreçlerinin yeni aşamaları olmalıdır. Böylece rapor, her sürümde yeniden genel çağrı üretmek yerine önceki bulguların ve önerilerin ne ölçüde değiştiğini gösterebilir.

Ek A Veri notları ve yeniden üretim tablosu

Tablo 13 Grafiklerde kullanılan veriler

Grafik	Değerler	Tarih ve kaynak
Grafik 2 Gıda güvensizliği	IPC 3: 14.317.000; IPC 4: 5.015.000; IPC 5: 135.000 kişi.	Şubat–Mayıs 2026; IPC özel raporu s. 1. [11]
Grafik 3 UNICEF finansman açığı	Sağlık %42; beslenme %79; çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale %91; eğitim %30; su ve hijyen %69.	30 Haziran 2026; UNICEF Ek B. [20]
Grafik 1 Sınır aşan hareket kategorileri	Mülteci/sığınmacı yaklaşık 3,7 milyon; kendi ülkesine dönen mülteci 942,1 bin.	UNHCR 5 Ekim 2026 panosu. [38]
Grafik 4 Genel müdahale planı	Açık %57; karşılanan %43.	8 Ekim 2026 FTS durumu; 12 Ekim IPC uyarısı. [12]

UNICEF Ek B'deki mutlak finansman açıkları şöyledir: sağlık 72.569.495 ABD doları; beslenme 202.261.316 ABD doları; çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale 137.068.058 ABD doları; eğitim 23.179.575 ABD doları; su, sanitasyon ve hijyen 155.238.551 ABD doları. Yüzdeler kaynakta yuvarlanmıştır. [20]

Gıda grafiği milyon kişi; sınır aşan hareket grafiği milyon kişi; UNICEF grafiği finansman açığı yüzdesi kullanır. Genel müdahale grafiğindeki %43, kaynakta bildirilen %57 açığın tamamlayıcısıdır. Nüfus ve finansman grafikleri sıfırdan başlayan eksenlerle hazırlanmıştır.

Karşılaştırma kuralları

Yerinden edilme stokları, dönem içindeki yeni hareketlerle toplanmaz. Aynı kişinin birden fazla kez yer değiştirmesi, olay ve kişi sayısı arasındaki farkı büyütebilir. Sınır geçişleri; Sudanlı mültecileri, sığınmacıları ve kendi ülkesine dönen başka ülke vatandaşlarını farklı kapsamlarda içerebilir. Tanım kontrol edilmeden tek bir "mülteci toplamı" üretilmez.

IPC'nin 2026 özel raporunda Şubat–Mayıs ulusal analizi ile sonraki dönemlerin daha sınırlı coğrafi kapsamlı projeksiyonları birbirinden ayrılmaktadır. Aynı alanlar ve nüfus kapsanmadığı için bu sayılar doğrudan bir artış veya azalış eğrisi oluşturmaz. [11, s. 1]

Ölüm verisinde doğrulanmış asgari sayı, bildirilen olay sayısı, tahmini tüm nedenlerden ölüm ve beklenen düzeyin üzerindeki fazladan ölüm ayrı kategorilerdir. Cinsel şiddette hizmet ihtiyacı veya risk altındaki nüfus, doğrulanmış olay sayısı değildir. Bu ayrımlar raporun sonraki sürümlerinde de korunmalıdır.

Ek B Kaynak seçimi ve denetim kaydı

Bu çalışma amaçlı ve eleştirel bir masa başı taramasıdır. İnceleme 15 Ekim 2026'da mevcut kamuya açık kaynaklarla sınırlandırılmıştır. Tarihsel ve analitik araştırmalar, BM ve insani kuruluşların belgeleri, mahkeme kayıtları ve yöntemini açıklayan insan hakları incelemeleri birlikte kullanılmıştır. Haber metinleri mümkün olduğunda ilgili kuruluşun açıklamasına veya özgün araştırmaya ulaşmak için değerlendirilmiştir.

Revizyondaki aramalar; "Sudan 2019 constitutional declaration", "Sudan military economy gold", "Sudan summary executions Khartoum 2025", "Sudan Kordofan displacement 2026", "Sudan IPC famine 2026", "Sudan Quad September 2025", "Sudan arms embargo 2026" ve "Abd-Al-Rahman appeal" konu gruplarında yürütülmüştür. Bunlar eksiksiz bir sistematik tarama dizisi veya bütün yayınların dökümü olarak sunulmamaktadır.

Seçimde olay ve tarih açıklığı, yöntem bilgisi, birincil veriye yakınlık ve iddia ile kaynağın kapsam uyumu esas alınmıştır. Aynı olayın birbirini tekrar eden haberleri bağımsız doğrulama olarak sayılmamıştır. Kaynağı, dönemi veya ölçtüğü nüfus belirlenemeyen rakamlar ulusal toplam üretmekte kullanılmamıştır. Yerel Arapça kaynaklara erişimin sınırlılığı ve savaş koşullarındaki eksik bildirim çalışmanın başlıca sınırlarıdır.

Tablo 14 Kritik iddiaların kontrol kaydı

İddia veya veri	Kontrol edilen dayanak	Raporda uygulanan karar
IPC 3, 4 ve 5 nüfusları	Özel rapor s. 1; dönem ve coğrafya açıklaması	19.467.000 toplamı; Şubat–Mayıs 2026 ulusal kapsamı korundu. [11]
El Faşir ve Kadugli kıtlığı	IPC özel raporu s. 3	Önceki sınıflandırma ve yeni kent düzeyi veri eksikliği birlikte açıklandı. [11]
UNICEF sektör finansmanı	Yıl ortası raporu Ek B	Aynı çağrı ve tarihteki yüzdeler korundu; parasal açıklar eklendi. [20]
Sınır aşan nüfus hareketleri	UNHCR 5 Ekim 2026 indirilebilir panosu	Mülteci/sığınmacı ile geri dönen kategorileri ayrıldı. [38]
Kordofan kaynaklı yerinden edilme	IOM ülke sayfasındaki resmî özet	Yalnızca özetteki dönem ve sayı kullanıldı; tam rapor okunmuş gibi gösterilmedi. [39]
SAF ve müttefiklerine atfedilen infazlar	OHCHR Ocak ve Eylül 2025 resmî açıklamaları	Doğrulanan olaylar, isnat ve kaynak kapsamı birlikte belirtildi. [40,41]
UCM mahkûmiyeti	Mahkemenin dava sayfası	Mahkûmiyet, ceza ve temyiz bildirimleri ayrıldı. [42]

İddia veya veri	Kontrol edilen dayanak	Raporda uygulanan karar
Kimyasal silah tespiti	Federal Register bildirimi	ABD resmî tespiti olarak aktarıldı; açıklanmayan saldırı ayrıntıları eklenmedi. [47]
Temmuz 2026 kolera açıklaması	WHO/BM Cenevre resmî dökümü	Vaka ve ölüm sayıları dönemleriyle verildi; sayılarla uyuşmayan oran dışarıda bırakıldı. [57]

Güncellemelerde yeni olay, önceki sayının düzeltilmesi ve hukuki aşamanın değişmesi ayrı kaydedilmelidir. Bu sürümdeki şekil ve tablolar SRL Swiss tarafından düzenlenmiş; harita genel coğrafi konum için hazırlanmıştır. Kaynaklar, kuruluşların görüşlerini veya bu rapora destek verdiklerini ima etmez.

Ek C Esaslı revizyonun kapsamı

Bu sürümde geçiş kurumları ve tarihsel kırılmalar genişletildi; 2025–2026 olay örgüsü güçlendirildi; dış aktörler kanıt türlerine göre ayrıldı; SAF'ye atfedilen infazlar, yardım engelleri ve ABD kimyasal silah tespiti eklendi. Kıtlık sınıflandırmasının zaman ve coğrafya sınırları açıklığa kavuşturuldu; yerinden edilme göstergeleri ayrıştırıldı. UCM davası ve hukuki dayanaklar somutlaştırıldı. Öneriler muhatap, araç, takip zamanı ve engellerle ilişkilendirildi. İngilizce özet, coğrafi harita, ilave nüfus grafiği ve sayfalı içindekiler eklendi.

Kurumsal yayın sahibi SRL Swiss'tir. Bu nüsha esaslı revizyon 2.0 olarak hazırlanmıştır. Bağımsız dış hakem incelemesi veya saha doğrulaması yapıldığı ileri sürülmemektedir. İlgili kişilere ait yazar, inceleyen veya çıkar beyanı bilgileri doğrulanmadan eklenmemiştir.

Kaynakça

Kaynaklar ve erişim kapsamı Ek B'de açıklanmıştır. Kaynak numaraları metindeki köşeli parantezlerle eşleşir. Yayın tarihi, olay tarihi ve veri dönemi farklı olabilir.

[1] Lindén, Karolina. Civil war in Sudan A struggle for political power and economic interests. FOI Memo 8661, Aralık 2024, özellikle s. 1–8. Kaynağı aç

[2] Assal, Munzoul A. M. War in Sudan 15 April 2023 Background Analysis and Scenarios. International IDEA, 31 Ağustos 2023. DOI 10.31752/idea.2023.60. Kaynağı aç

[3] Verhoeven, Harry. Surviving revolution and democratisation the Sudan armed forces state fragility and security competition. The Journal of Modern African Studies 61(3), 2023, s. 413–437. DOI 10.1017/S0022278X23000174. Kaynağı aç

[4] Gallopin, Jean-Baptiste. Bad company How dark money threatens Sudan's transition. European Council on Foreign Relations, 9 Haziran 2020. Kaynağı aç

[5] Kurtz, Gerrit. Power Relations in Sudan after the Fall of Bashir From Revolution to War. SWP Research Paper 2024/RP 05, Mayıs 2024. Kaynağı aç

[6] Perthes, Volker. Sudan's Transition to War and the Limits of the UN's Good Offices. SWP Research Paper 2024/RP 14, 2 Ekim 2024. DOI 10.18449/2024RP14. Kaynağı aç

[7] Soliman, Ahmed ve Suliman Baldo. Gold and the war in Sudan How regional solutions can support an end to conflict. Chatham House, Mart 2025. Kaynağı aç

[8] de Waal, Alex. Pathways to Peace in Sudan November 2024. World Peace Foundation, 13 Kasım 2024. Analitik deneme. Kaynağı aç

[9] WHO. Public Health Situation Analysis Sudan Conflict and Complex Emergency. 2026 durum ve planlama analizi. Kaynağı aç

[10] WFP, FAO ve UNICEF. Risk of Famine persists as nearly 19.5 million people face acute food insecurity in Sudan. Ortak açıklama, 15 Mayıs 2026. Kaynağı aç

[11] IPC Global Initiative. Sudan IPC Special Report Acute Food Insecurity Analysis February 2026–January 2027. 3 Haziran 2026; özellikle s. 1–3. Kaynağı aç

[12] IPC Global Initiative. IPC Alert Sudan. 12 Ekim 2026, s. 1–3. Finansman göstergesi OCHA FTS'nin 8 Ekim 2026 durumundan aktarılmıştır. Kaynağı aç

[13] ACLED. Fact Sheet Conflict Surges in Sudan. 2023; 15 Nisan–19 Mayıs 2023 dönemindeki olay yoğunlaşmasına ilişkin inceleme. Kaynağı aç

[14] Human Rights Watch. The Massalit Will Not Come Home Ethnic Cleansing and Crimes Against Humanity in El Geneina West Darfur Sudan. 9 Mayıs 2024. Kaynağı aç

[15] Médecins Sans Frontières. Besieged attacked starved Mass atrocities in El Fasher and Zamzam Sudan. 3 Temmuz 2025; kurumsal rapor tanıtımı ve bulguları. Kaynağı aç

[16] OHCHR. RSF violations during capture of El Fasher amount to war crimes and possible crimes against humanity. 13 Şubat 2026; BM Sudan sitesindeki resmî açıklama. Kaynağı aç

[17] BM Sudan Bağımsız Uluslararası Araştırma Misyonu. Sudan hallmarks of genocide in El Fasher. A/HRC/61/77; resmî belge 10 Mart 2026. Bulgular 19 Şubat 2026'da duyurulmuştur. Kaynağı aç

[18] Human Rights Watch. World Report 2026 Sudan. 2025 yılındaki gelişmeleri kapsayan ülke bölümü. Kaynağı aç

[19] BM Sudan Bağımsız Uluslararası Araştırma Misyonu. Fuelling Sudan's conflict weapons fighters and external support networks. A/HRC/63/23, 1 Eylül 2026; advance unedited version. Özellikle özet ve par. 121–128. Kaynağı aç

[20] UNICEF Sudan. Humanitarian Mid-Year Situation Report 2026. 1 Ocak–30 Haziran 2026 raporlama dönemi; özellikle durum özeti ve Ek B finansman tablosu. Kaynağı aç

[21] Human Rights Watch. Sudan Armed Forces Airstrikes in South Darfur. 4 Haziran 2025. Kaynağı aç

[22] Human Rights Watch. Sudan Armed Group Allied to the Military Attacks Village. 25 Şubat 2025; Tayba saldırısı incelemesi. Kaynağı aç

[23] UNFPA Sudan. UNFPA Sudan in 2026. Bilgi notu, 30 Eylül 2026. Göstergeler kendi referans dönemleriyle okunmalıdır. Kaynağı aç

[24] ICRC. The cost of inaction Sudan. Nisan 2026; temel hizmetler, kayıplar, aile bağları ve cinsel şiddet bölümleri. Kaynağı aç

[25] UNICEF. Hannan Sulieman's remarks at the United Nations Security Council Briefing on the humanitarian situation in Sudan. Temmuz 2026; eğitime ilişkin açıklamalar. Kaynağı aç

[26] Amnesty International. New weapons fuelling the Sudan conflict. Temmuz 2024. Kaynağı aç

[27] Amnesty International. Sudan Advanced Chinese weaponry provided by UAE identified in breach of arms embargo. 8 Mayıs 2025; silah incelemesi. Kaynağı aç

[28] IPC Famine Review Committee. Sudan December 2024. 24 Aralık 2024; kıtlık tespitleri ve projeksiyonlar. Kaynağı aç

[29] Adam, Alsanosi. Emergency Response Rooms work in Sudan we could change aid models in other warzones. Chatham House The World Today, 15 Haziran 2026. Erişilebilir giriş ve yazar bilgileri. Kaynağı aç

[30] London School of Hygiene and Tropical Medicine. Invisible and severe death toll of Sudan conflict revealed. 13 Kasım 2024; Hartum'da Nisan 2023–Haziran 2024 dönemine ilişkin araştırma açıklaması. Kaynağı aç

[31] ICRC. Customary International Humanitarian Law Volume I Rules. Özellikle ayrım, orantılılık, önlemler, sağlık birimleri, aç bırakma, insani erişim ve komutan sorumluluğuna ilişkin kurallar. Kaynağı aç

[32] BM Güvenlik Konseyi. 2736 sayılı kararın kabulüne ilişkin resmî toplantı kaydı. 13 Haziran 2024, SC/15728. Kaynağı aç

[33] Birleşmiş Milletler Soykırımı Önleme Ofisi. Definitions of Genocide and Related Crimes. Soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarına ilişkin tanım rehberi. Kaynağı aç

[34] Uluslararası Ceza Mahkemesi. Darfur Sudan. Durum dosyası; 2005 Güvenlik Konseyi sevki ve soruşturmanın kapsamına ilişkin resmî bilgi. Kaynağı aç

[35] IPC. IPC Famine Fact Sheet. Kıtlık sınıflandırması ile Sudan'daki önceki değerlendirmeleri açıklayan teknik bilgi notu. Kaynağı aç

[36] Uluslararası Adalet Divanı. Application of the Genocide Convention in Sudan Sudan v United Arab Emirates. 5 Mayıs 2025 tarihli karar; özellikle par. 29–36. Kaynağı aç

[37] Jeddah Declaration of Commitment to Protect the Civilians of Sudan. 11 Mayıs 2023; ABD Dışişleri Bakanlığı arşivindeki bildiri kaydı. Kaynağı aç

[38] UNHCR. Sudan Situation Map Weekly Regional Update, 5 October 2026. Nüfus hareketleri panosu; ülke ve kategori ayrımları. Kaynağı aç

[39] IOM DTM. Focused Flash Alert Kordofan Region (7), 24 Eylül 2026. 25 Ekim 2025–1 Eylül 2026 dönemi; Sudan ülke sayfasındaki resmî özet. Kaynağı aç

[40] OHCHR. Sudan crisis deepens amid rising civilian casualties, growing ethnic violence and grim humanitarian situation, 19 Eylül 2025. Ocak–Haziran 2025 araştırmasının resmî bulgu özeti. Kaynağı aç

[41] OHCHR. UN Human Rights Chief alarmed by summary executions in Khartoum North, 31 Ocak 2025. Kaynağı aç

[42] Uluslararası Ceza Mahkemesi. Abd-Al-Rahman dava dosyası. 6 Ekim 2025 mahkûmiyeti, 9 Aralık 2025 cezası ve temyiz bildirimleri; erişim 15 Ekim 2026. Kaynağı aç

[43] BM Güvenlik Konseyi. 18 Kasım 2024 toplantı kaydı, SC/15901. Sudan sivil koruma taslağına ilişkin oylama ve devlet açıklamaları. Kaynağı aç

[44] Mısır, Suudi Arabistan, BAE ve ABD. Joint Statement on Restoring Peace and Security in Sudan, 12 Eylül 2025. BAE Dışişleri Bakanlığı resmî yayını. Kaynağı aç

[45] BM Güvenlik Konseyi 1591 Yaptırım Komitesi. Sudan yaptırım rejiminin kapsamı; silah ambargosu, seyahat yasağı ve malvarlığı dondurma hükümleri. Kaynağı aç

[46] ABD Dışişleri Bakanlığı. Genocide Determination in Sudan and Imposing Accountability Measures, 7 Ocak 2025. Devletin resmî nitelendirmesi. Kaynağı aç

[47] ABD Dışişleri Bakanlığı. Determinations Regarding Use of Chemical Weapons by Sudan. Federal Register 90 FR 27750, 27 Haziran 2025, Public Notice 12749; 24 Nisan 2025 tespiti. Kaynağı aç

[48] Uluslararası Adalet Divanı. Bosnia and Herzegovina v Serbia and Montenegro, 26 Şubat 2007 kararı; özellikle par. 430–431. Önleme yükümlülüğü ve ciddi risk eşiği. Kaynağı aç

[49] ICRC. Armed conflict in Sudan a recap of basic IHL rules, 15 Haziran 2023. Ortak madde 3, Ek Protokol II ve örf ve âdet hukuku. Kaynağı aç

[50] Uluslararası Ceza Mahkemesi. Roma Statüsü; maddeler 6, 7, 8, 12, 13, 17, 25 ve 28. Kaynağı aç

[51] Global Witness. Exposing the financial network behind Hemedti's RSF in Sudan, 9 Aralık 2019. Banka ve şirket belgeleri üzerine araştırma; ilgili şirketin cevabını da içerir. Kaynağı aç

[52] Davies, Brooke. Sudan's 2019 Constitutional Declaration Its Impact on the Transition. International IDEA, 2022; özellikle s. 10–20 ve 23–26. Kaynağı aç

[53] Soliman, Ahmed. After three years of war Sudan's civilians need stronger support. Chatham House, 20 Nisan 2026. Uzman değerlendirmesi. Kaynağı aç

[54] Avrupa Birliği Konseyi. Sudan politika ve yaptırım açıklaması; Temmuz 2026 altın, cıva ve siyanür tedbirleri ile insani yardım taahhütleri. Erişim 15 Ekim 2026. Kaynağı aç

[55] BM Güvenlik Konseyi. 2830 sayılı kararın kabulüne ilişkin toplantı kaydı, SC/16470, 8 Ekim 2026. Yaptırım rejiminin 11 Aralık 2026'ya uzatılması. Kaynağı aç

[56] OCHA. Sudan Humanitarian Needs and Response Plan 2026 Summary, 30 Mart 2026. 33,7 milyon yardım ihtiyacı planlama göstergesi. Kaynağı aç

[57] WHO ve BM Cenevre. Sudan cholera alert, 10 Temmuz 2026. Sudan temsilcisinin açıklaması ve resmî haber dökümü. Kaynağı aç

[58] Birleşik Krallık FCDO ve eş başkanlar. Co-Chairs' Statement following the Ministerial Meeting on Coordinating Efforts for De-Escalation in Sudan, Eylül 2025. Kaynağı aç

[59] Natural Earth. Admin 0 Countries, 1:110m coğrafi veri seti. Kamu malı sınır verisi; yalnızca genel konum haritası için kullanılmıştır. Kaynağı aç